

UW WATERSCHAP

Adres Steenbokstraat 10
Postbus 4142
7320 AC Apeldoorn

Telefoon (055) 527 29 11

E-Mail info@vallei-veluwe.nl

Website www.vallei-veluwe.nl

Datum 23 november 2016

Ons kenmerk

Opgemaakt door

afdeling Bedrijfskundige Ondersteuning

Beleidsbegroting 2017

inclusief

meerjarenraming 2018 tot en met 2021

versie algemeen bestuur

INHOUDSOPGAVE

Bestuurlijke samenvatting	3
1. Nota van aanbidding	8
2. Veiligheid	12
3. Watersysteem	21
4. Waterketen	31
5. Besturen en belastingen.....	41
6. Begroting en meerjarenraming	51
7. Dekkingsmiddelen	59
8. De overige paragrafen	61
9. Besluit ter vaststelling en goedkeuring.....	70

Bestuurlijke samenvatting

De begroting 2017 is gebaseerd op de voorjaarsnota, waarbij de doelen en de opgaven uit het Waterbeheerprogramma als uitgangspunt zijn gehanteerd. We focussen ons op de drie strategische speerpunten: "Uitvoeringsstrategie voor de stad", "Bodemverbetering" en "Duurzaamheid, waarbij terugwinnen van grondstoffen centraal staat". Daarbij is innovatie, zowel technisch als sociaal, een wezenlijk onderdeel.

Partnerschap is ons watermerk

In 2017 geven we extra invulling aan het partnerschap door de samenwerking met onderzoeksinstituten, universiteiten en bedrijfsleven te intensiveren. Door gezamenlijk te onderzoeken en te realiseren, weten we innovatieve initiatieven een stap verder te brengen. Bij verkenningen en planuitwerkingen rond dijken, watergangen en in het stedelijk gebied betrekken we onze gebiedspartners en onderzoeken we expliciet of we synergiemogelijkheden kunnen benutten. Begin 2017 sluiten we met netcentrisch werken in crisissituaties naadloos aan bij die van onze partners van de veiligheidsregio's. Met de omgevingsdiensten en gemeenten maken we afspraken over hoe wij elkaar kunnen versterken in het kader van vergunningverlening, toezicht en handhaving. We gaan door de uitvoering van pilots onze werkwijzen op elkaar afstemmen, zodat we ons ook voorbereiden op de Omgevingswet. In 2017 gaan we de samenwerking met andere waterschappen uitbouwen om de grote waterveiligheidsopgave tijdig en efficiënt te kunnen realiseren. We maken daarbij gebruik van elkaars kennis en benutten de specialistische capaciteiten optimaal. Door in 2017 nog meer gebruik te maken van sociale media en proactieve persbenadering zorgen we dat we als waterpartner de zichtbaarheid van ons werk vergroten. We werken met een groep enthousiaste vrijwilligers die daaraan een bijdrage leveren.

Koers 2021

De klimaatverandering en de maatschappelijke ontwikkelingen die op de agenda van het algemeen bestuur en het college van dijkgraaf en heemraden terug komen in inhoudelijke ambities op de kerntaken, vragen van de (ambtelijke) organisatie een versterkt adaptief vermogen en daarmee investeringen in organisatieontwikkeling. De "stroomversnellers"/regiegroep Samen Werkt in samenwerking met team Communicatie vervullen een belangrijke rol bij het steeds meer in beeld brengen van onze toekomst als waterschap en het uitvoeren van de interne communicatie. Trends en ontwikkelingen leiden tot toekomstbeelden over wat we doen en welke maatschappelijke waarde we leveren in de toekomst. Dat leidt tot hoe we als organisatie willen werken en met wie we dat werk doen. Tevens met welke waarden in de organisatie we werken aan die toekomst.

In 2017 ligt de nadruk dan ook op het gesprek voeren in de organisatie over onze Koers richting het jaar 2021. De leidinggevenden vervullen hierin een sleutelrol. In 2017

besteden we aandacht aan hun toekomstige rol, kennis, houding en gedrag door middel van het voortzetten van het leiderschapsprogramma.

Zaken op orde

In 2017 investeren we extra in het op orde hebben van onze gegevens. We willen in een netwerk samenwerken met onze partners, dat vraagt dat we ook onze gegevens delen en dat deze betrouwbaar zijn. Digitaal werken wordt in 2017 projectgewijs verder uitgerold. In 2017 maken we assetplannen voor waterketen, watersysteem en waterkeringen, zodat we de risico's beter beheersen en een optimum kunnen zoeken tussen de gewenste prestatie van assets en de kosten.

Veiligheid

In 2017 hebben we de processen rondom het beheer en onderhoud van onze waterkeringen aantoonbaar op orde, zodat wij aan de zorgplicht voldoen. We implementeren de nieuwe normering en starten met de eerste veiligheidsbeoordeling volgens het Wettelijk beoordelingsinstrumentarium 2017. We verkennen op basis van de urgentiesystematiek de verbeteringen aan de Grebbedijk, het Apeldoorns Kanaal en de Noordelijke Randmeerdijken. Om in 2017 en 2018 de regionale kering, Maatpolderkade, te verbeteren worden eerst nog onderzoeken uitgevoerd. In 2017 worden de Ruimte voor de Rivierprojecten en de dijkverbeteringen langs de Zuidelijke randmeren en Eem opgeleverd. De dijkvakken vragen de eerste jaren extra beheer om ervoor te zorgen dat de grasmat snel erosiebestendig is.

Watersysteem

Ten behoeve van de realisatie van de doelen in het watersysteem zijn ook 2017 vele plannen en projecten gepland. Zo werken we met partners robuuste groene en blauwe structuren uit voor een leefbare, toekomstbestendige en veilige stad en geven invulling aan het speerpunt "uitvoeringsstrategie voor de stad". Onderdelen op het gebied van watersysteem en waterketen komen hierin samen. In 2017 wordt het programmaplan wateroverlast opgeleverd. Daarmee krijgen we grip op de problematiek en de daaruit voortkomende opgave. In het kader van het speerpunt "bodemverbetering" starten we in 2017 met de uitvoering van projecten uit het in 2016 op te stellen programma bodem. Samen met de Rijn-Oost waterschappen gaan we de haalbaarheid van chemische KRW-doelen tegen het licht houden. Door de harmonisatieslag in het watersysteem worden breedspoor onderhoudsroutes ingericht en gaat de schouw van B-watergangen met ingang van 2017 terug van ± 3.500 km naar 770 km.

Waterketen

Om de "nieuwe uitdagingen" in de waterketen tegemoet te treden werken we in 2017 volgens het communicatieplan aan de bewustwording op het gebied van nieuwe stoffen. We bevorderen door bewustwording, innovatie en educatie het omgaan met gebruikt water en hemelwater. We werken aan verwaarding van reststromen door onder meer de

bedrijfsvoering van onze Energie- en Grondstoffenfabrieken te optimaliseren en door met partners de Waterfabriek in Wilp te creëren en de Bio-energie Centrale Harderwijk te realiseren. De duurzaamheidsprojecten sluiten goed ook goed aan bij het bestuurlijk geformuleerde speerpunt. In dit kader worden in 2017 bijvoorbeeld de pilot LNG uitgevoerd om een duurzame transportbrandstof te produceren, wordt met gemeenten gewerkt aan nieuwe sanitatie en wordt een haalbaarheidsstudie uitgevoerd om decentraal te zuiveren in "de Glind".

Capaciteit voor ambities

Om de opgaven en ambities de komende jaren te realiseren is er behoefte aan voldoende capaciteit en competentie ontwikkeling richting de toekomst. Hieraan geven we invulling door strategische personeelsplanning. Op basis van de huidige inzichten gaan we uit van een uitbreiding zoals genoemd in de voorjaarsnota. De invulling van deze formatie geven we vorm in een flexibele schil met contracten voor bepaalde tijd.

De impulsen in de kwaliteit en capaciteit van onze medewerkers dragen op termijn bij aan het beheersen en verlagen van kosten op inhuur derden. Werd in het recente verleden voor bijvoorbeeld de HWBP opgaven nog veelvuldig ingehuurd, nu streven we ernaar om de sleutelrollen in projecten voor 2/3 met eigen medewerkers te bemensen. Dat kan omdat onze medewerkers ervaring opdoen in bijvoorbeeld de Zuidelijke Eem en Randmeerdijken, de Ruimte voor de Rivier projecten en KRW IJssel. Deze ervaring gecombineerd met gerichte opleidingen vanuit het HWBP maakt dat we voor dit soort projecten minder afhankelijk worden van ingehuurde professionals.

Tevens wordt beoogd de incidentele inhuur voor het onderhouden van nieuwe installaties te verminderen en kwalitatief goed in te bedden in de bedrijfsvoering. Tot slot wordt capaciteit geraamd voor waterpartnerschap waaronder sociale innovatie en duurzaamheid, samenwerking met gemeenten.

Bij vacatures door mobiliteit en natuurlijk verloop wordt gewogen of en hoe er hernieuwde bezetting noodzakelijk is.

Financieel

Wij hebben de bij de voorjaarsnota geprognosticeerde opbrengstontwikkeling voor Watersysteembeheer positief voor burgers en bedrijven kunnen aanpassen (3,5% in plaats van 4,3%). Voor het zuiveringsbeheer daarentegen is er de noodzaak om met een bijstelling van de belastingopbrengst te komen (1,5% in plaats van 0%). Dit als gevolg van aangepaste ramingen van de energiefabrieken, een conversiefout uit de voorjaarsnota die in de begroting gerepareerd moet worden en aan de andere kant meevallende rentelasten.

De lastendruk plaatjes zijn door bovengenoemde aanpassingen licht bijgesteld. Ze passen binnen de normen zoals afgesproken in het Nationaal Bestuursakkoord Water. De schuldpositie komt zowel in 2018 (€ 308 miljoen) als 2021 (€ 314 miljoen) uit onder het gestelde kader van € 322 miljoen.

Titel Beleidsbegroting 2017

Pagina 6 van 70

Titel Beleidsbegroting 2017

Pagina 7 van 70

1. Nota van aanbidding

1.1. Inleiding

De begroting 2017 is gebaseerd op de voorjaarsnota, waarbij de doelen en de opgaven uit het Waterbeheerprogramma als uitgangspunt zijn gehanteerd.

1.2. Kaders en leidende principes

Voor de opstelling van deze begroting zijn door het dagelijks bestuur de kaders en de leidende principes vastgesteld. Deze worden hieronder weergegeven.

Algemene kaders

De algemene kaders voor de voorjaarsnota zijn:

- Het Waterbeheerprogramma (WBP) vormt de basis van ons werk, daarom realiseren we komende jaren de doelen uit ons WBP.
- Organisatie kaders:
 - “Samen werkt” is het programma om ons werk continu te verbeteren en samenwerking te bevorderen om invulling te geven aan “Partnerschap als watermerk”.
 - “Talent werkt” vormt het programma om de medewerkers in staat te stellen mee te bewegen met de omgeving om onze doelen te realiseren.
 - Het organisatie brede programma “Gegevens op orde” heeft tot doel om extra prioriteit te geven aan de snelle verbetering van onze datakwaliteit en gegevensbeheer.
- We streven qua effectiviteit en efficiency om tot de 5 best presterende waterschappen in Nederland te horen. Om dit te toetsen gebruiken we benchmarks en andere onderzoeksmethodes en jaarlijks geven we daarbij aan welke aspecten prioriteit krijgen.

Leidende principes

Bij het maken van keuzes zijn de volgende leidende principes van kracht:

- In 2017 en verder gaan we meer dan in het verleden werken in programma's, zoals centrale regie of programma stad, en richten we de organisatie hierop in.
- Uitvoeren van werken samen met partners heeft prioriteit.
- Synergie tussen waterketen en watersysteem heeft prioriteit.
- We streven naar een vlak investeringsschema voor het optimaal benutten van middelen en capaciteit.
- Voor het realiseren van onze ambities en doelen is onze huidige formatie niet meer beperkend.

Financiële kaders

De financiële kaders voor deze begroting zijn¹:

- Schuldpositie² maximaal € 322 miljoen (exclusief zogenoemde terugverdienprojecten) in 2018, en geen verdere groei tot en met 2021.
- Meevallers worden bij voorkeur ingezet voor verlaging van de schuldpositie.
- Bestuursakkoord Water en de voorjaarsnota 2017 - 2021 vormen het kader voor de meer jaren kosten- en belastingontwikkeling.
- Loon-, prijs- en rentestijgingen zijn conform CAO en CPB.
- We streven naar een waterschapslastendruk die behoort tot de vijf laagste van Nederland.
- Het investeringsprogramma volgt uit de opgaven voor het waterbeheer zoals gesteld in het WBP, afgestemd op de schuldpositie, d.m.v. een plafond.
- Wij bepalen welke toekomstige innovatieve investeringen³ wij gaan uitvoeren op basis van aparte business cases.

Naast de financiële kaders zijn er ook kaders per programma vastgesteld. Deze zijn opgenomen in de afzonderlijke programma hoofdstukken.

1.3. Leeswijzer

Net als in de laatste voorjaarsnota en begroting van vorig jaar zijn in deze begroting de doelen en de opgaven uit het WBP het uitgangspunt. Daarom zijn de doelen uit het WBP letterlijk overgenomen, deze zijn terug te vinden in de programmahoofdstukken (hoofdstuk 2 tot en met 5) in de lichtgroene kaders. In onderstaand kader wordt uitleg gegeven aan de betekenis van de symbolen die voor de opgaven staan.

Doelen en het programma

De doelen omvatten de kerntaken en de nieuwe ontwikkelingen. Voor de maatregelen is een selectie gemaakt waarbij de focus met name ligt op wettelijke verplichtingen en grotere opgaven. Daarnaast zijn ook maatregelen opgenomen waarmee we invulling willen geven aan onze bestuurlijke ambitie. De maatregelen voorzien van ➡ zijn een voortzetting van het huidige werk en beleid. De maatregelen met een ➡ bouwen voort op de huidige ambitie uit de lopende planperiode en boeken uiteindelijke resultaten in de komende planperiode. Met de maatregelen met een ➡ zetten we een flinke stap richting de ambities zoals die in hoofdstuk 2 zijn beschreven.

Bron: WBP 2016 -2021 pagina 15

In hoofdstuk 6 presenteren wij de begroting en meerjarenraming van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Op basis van de kostenraming van deze taken berekenen wij de belastingtarieven en bijbehorende lastendruk voor 2017 en de jaren daarna. Er wordt inzicht verschaft in hoeverre en in welke mate er reserves ingezet worden om de lastendrukontwikkeling te beheersen conform de uitgangspunten. Het investeringsniveau voor de periode tot en met 2021 en het effect daarvan op onze schuldpositie wordt behandeld. In hoofdstuk 7 worden de belastingopbrengsten en de te

¹ Verdere detaillering is te vinden in hoofdstuk 6.

² Langlopende leningen + Kasgeldleningen + Rekeningcourantpositie.

³ Zogenoemde 'terugverdienprojecten', rekening houdend met een terugverdiend tijd van maximaal 10 jaar. Tenzij uit een business case anders blijkt.

Titel Beleidsbegroting 2017

Pagina 10 van 70

verwachten kwijtscheldingskosten specifiek voor 2017 gepresenteerd. In hoofdstuk 8 komen de onderwerpen: weerstandsvermogen, risico's, financiering, EMU-saldo, verbonden partijen en kostentoerekeningsystematiek aan de orde. Hoofdstuk 9 geeft weer wat er door het bestuur besloten en goedgekeurd is.

Titel Beleidsbegroting 2017

Pagina 11 van 70

2. Veiligheid

2.1. Inhoud

Onze missie is om onze inwoners te beschermen tegen overstromingen en ernstige wateroverlast. Wij zorgen er voor dat onze waterkeringen op orde zijn en voldoen aan de gestelde normen. Wij streven naar toekomstbestendige en robuuste waterkeringen. In samenwerking met derden geven wij waar mogelijk ruimte voor multifunctionele waterkeringen en benutten wij kansen om de ruimtelijke kwaliteit op en bij de waterkering te versterken.

Onze zorgtaak voor de waterkeringen voeren wij systematisch en transparant uit. Wij beoordelen onze primaire en regionale waterkeringen in een cyclus van 12 jaar. Die tijdspanne vraagt een continu proces van inspecteren, toetsen, monitoren en uitvoeren van (beheer)maatregelen om te blijven voldoen aan de norm. Onze jaarlijkse veiligheidsrapportage geeft inzicht in dit proces en in de staat van onze waterkeringen.

Kaders en uitgangspunten

- We starten met de brede verkenning voor de verbetering van de Grebbedijk in samenwerking met de gebiedspartners.
- We starten met de eerste veiligheidsbeoordeling van onze primaire waterkeringen aan de nieuwe normen met als doel om in 2022 een eerste totaalbeeld van onze primaire keringen te hebben.
- We werken met de andere waterschappen en gebiedspartners langs de IJssel aan de betekenis en doorwerking van de nieuwe normering voor de IJsseldijken.
- We ronden het lopende verbeterprogramma voor de regionale keringen af met de laatst beschikbare kennis en inzichten.
- Wij hebben onze zorgtaak voor waterkeringen op orde met als aandachtspunten gegevensbeheer en de integrale kwaliteitsbeelden voor waterkeringen.
- We hebben bijzondere aandacht voor de beheeroverdracht van nieuwe en verbeterde waterkeringen bij projecten uit Ruimte voor de Rivier of het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Bij de voorbereiding en uitvoering van verbeterprojecten zijn op basis van urgentie (gevolgen van overstroming) en gemaakte afspraken de volgende prioriteiten gesteld:

- Afronding lopende projecten Zuidelijke randmeren en Eem, Ruimte voor de Rivier maatregelen Cortenoever-Voorsterklei en Veessen-Wapenveld.
- Brede verkenning Grebbedijk.
- Voorbereiding en uitvoering verbetering regionale kering Maatpolderkade.
- Verkenning verbetering primaire kering langs Apeldoorns Kanaal en Noordelijke Randmeerdijken.

2.2. Waar staan we nu en wat komt er op ons af

Enerzijds zijn we nog bezig de verbeteropgave uit de tweede toetsronde uit te voeren voor de Zuidelijke Randmeren en Eem en de Ruimte voor de Rivierprojecten langs de IJssel. Anderzijds zijn verbetermaatregelen in voorbereiding uit de (verlengde) derde toetsronde. Nieuw hierbij is tegelijkertijd de implementatie van het nieuwe waterveiligheidsbeleid dat is gestoeld op de risicobenadering. Naar verwachting zijn in 2017 nieuwe normen voor de primaire waterkeringen wettelijk vastgelegd en is het instrumentarium voor de eerste veiligheidsbeoordeling primaire waterkeringen beschikbaar.

De geprogrammeerde en toekomstige dijkverbeteringsmaatregelen stemmen wij af met mogelijke rivier verruimende maatregelen. In het kader van de uitvoering van het Deltaprogramma is een voorkeursstrategie voor de verschillende riviertakken bepaald. In 2017 is deze strategie waar nodig geactualiseerd om te komen tot een programma voor rivierverruiming en daarmee duidelijkheid voor de dijkverbeteringen over de rivierwaterstanden. Waar kansrijk voor bijvoorbeeld ruimtelijke kwaliteit of ontwikkeling, gaan dijkverbetering en rivierverruiming of andere waterstand verlagende maatregelen samen.

2.3. Doelen en maatregelen

Meerlaagsveiligheid

We hebben een rol opvatting als partner in de meerlaagsveiligheid.

- We bepalen een strategie voor de invulling van onze rol in de meerlaagsveiligheid, waarbij het uitgangspunt is dat we onze partners proactief over oplossingen over meerlaagsveiligheid adviseren.

In 2017 onderzoeken wij met onze partners of en zo ja waar meerlaagsveiligheid in ons beheergebied een meerwaarde heeft. Het waterschap heeft daarin tenminste een adviserende rol.

Veiligheidsnormen primaire waterkeringen

De primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke (nieuwe) veiligheidsnormen.

- We nemen met gebiedspartners een beslissing over de versnelde en integrale uitvoering van de ambitie Grebbedijk Deltadijk.
- We brengen samen met Waterschap Rijn en IJssel en Waterschap Groot Salland de financiële en ruimtelijke consequenties van de nieuwe normen voor de IJsseldijken in beeld.
- We bereiden ons voor op de toetsing van de primaire waterkeringen met nieuwe veiligheidsnormen, door onze gegevens op orde te brengen voor de nieuwe toetsronden en proeftoetsingen uit te voeren. Wij voeren in het beheergebied projecten uit van het HWBP:
 - Wij voeren onze verbetermaatregelen uit aan de Eem- en Randmeerdijken en de primaire kering langs het Apeldoorns kanaal.
 - Wij blijven actief meedoen aan het Project Overstijgende Verkenning Piping om zo op de hoogte te blijven van de meeste recente kennis.

In 2017 zijn de Eem- en Randmeerdijken veilig en voldoen daarmee aan de norm. In 2018 volgt de definitieve oplevering van de dijken en vindt afrekening plaats met het HWBP.

Op basis van de urgentiesystematiek van het HWBP werken we aan verbeteringen van de Grebbedijk, het Apeldoorns Kanaal en de Noordelijke Randmeerdijken. Deze projecten bevinden zich in de verkenningsfase, die moet resulteren in een voorkeursalternatief voor de dijkverbetering. De toepassing van de nieuwe veiligheidsnormen en bijbehorend ontwerpinstrumentarium in de projecten kunnen er toe leiden dat de scope en oplossingsrichtingen in de loop van de verkenning nog aanzienlijk wijzigen. De verkenning is een belangrijke fase om met gebiedspartners en de omgeving kansen te benutten voor het verbinden van ruimtelijke ontwikkelingen en ruimtelijke kwaliteit aan de dijkverbetering.

Verkenningen

- De Grebbedijk is qua ligging en betekenis een bijzondere waterkering met een hoge veiligheidsnorm. Met de opname in het HWBP zijn wij gestart met een brede verkenning voor de Grebbedijk. Naast waterveiligheid onderzoeken wij met onze gebiedspartners nog meer dan in andere projecten of er ruimtelijke kansen en ontwikkelingen op en rond de dijk liggen die wij kunnen verbinden aan de dijkverbetering en de ambitie voor een Deltadijk. De verkenning moet uiterlijk, maar liefst eerder, in 2020 gereed zijn. Daarna volgt planuitwerking met Mer (gereed in 2022) en is de dijk in 2024 op orde. Parallel aan de verkenning richten wij ons in 2017 op het verkrijgen van een Rijksoordeel dat de Grebbedijk niet voldoet aan de nieuwe norm.
- De verkenning voor het Apeldoorns Kanaal betreft 2,7 kilometer en is in 2017 gereed. In 2018 en 2019 volgt planuitwerking, waarna wij gaan uitvoeren om in 2023 het traject weer op orde te hebben.
- Voor de Noordelijke Randmeerdijken betreft de verkenning ruim 10 kilometer. In 2018 moeten scope en voorkeursalternatief gereed zijn. Na uitwerking in 2019 en 2020 volgt de realisatie die naar verwachting in 2022 gereed is.

In 2017 willen wij de capaciteitsbehoefte voor de voorbereiding en uitvoering van de dijkverbeterprojecten verder concretiseren.

In 2017 starten wij de eerste veiligheidsbeoordeling van de primaire waterkeringen aan de hand van de nieuwe normen. Het Rijk stelt hiervoor een Wettelijk Beoordelings-instrumentarium 2017 beschikbaar. De normen en het instrumentarium zijn sterk veranderd en op onderdelen nog in ontwikkeling. De beoordeling vraagt daarom een forse inspanning tot 2023, wanneer de eerste landelijke rapportage voor alle primaire

waterkeringen gereed moet zijn. De inspanningen betreffen naast de technische beoordeling onder andere gegevensbeheer, automatisering en grondonderzoeken.

In zowel de veiligheidsbeoordeling als de afstemming en planning van verbetermaatregelen werken wij langs de IJssel nauw samen met andere waterschappen. De uitgevoerde (technische) consequentieanalyse van de nieuwe nomen voor de IJssel tot 2050 geven inzicht in onze opgave aan de IJsseldijken. Wij gebruiken deze inzichten in 2017 bij de uitvoering van de veiligheidsbeoordeling en de programmering van opgaven in het HWBP. Waarbij wij met de gebiedspartners in gesprek blijven over de verbinding met ruimtelijke kansen en ontwikkelingen zoals riviermaatregelen.

Veiligheidsnormen regionale waterkeringen

De regionale waterkeringen voldoen aan de provinciale veiligheidsnormen.

- ➡➡ We voeren de verbetermaatregelen uit aan de Maatpolderkade.
- ➡➡ We bereiden ons voor op de toetsing van de regionale waterkeringen (2022) door gegevens te verzamelen en proeftoetsingen uit te voeren.

De voorbereiding van de Maatpolderkade vraagt een nadere veiligheidsanalyse met nieuwe gegevens over de bodemopbouw. Deze inzichten kunnen aanleiding geven om aangrenzende dijktrajecten mee te nemen in de verbetering van de Maatpolderkade in 2017 en 2018 conform afspraken met de provincies. Na uitvoering voldoen onze regionale waterkeringen aan de gestelde veiligheidsnorm.

Voor de Slaperdijk onderzoeken wij in 2017 of beheermaatregelen nodig zijn om de instandhoudingsnorm te waarborgen tot in ieder geval de Grebbedijk is versterkt.

Veiligheidsnormen overige waterkeringen

De overige waterkeringen voldoen aan de door ons gestelde veiligheidsnormen.

- ➡➡ We voeren de toetsing uit op de overige waterkeringen op basis van ons beleid 'overige keringen'.
- ➡➡ We programmeren eventuele (beheer)maatregelen die uit de toetsing volgen.

In 2017 hebben wij een plan van aanpak voor toetsing en beheer gereed. Waar nodig voeren wij gedurende de toetsing al beheermaatregelen uit als overige waterkeringen duidelijk en zichtbaar niet aan de norm voldoen. Op dit moment onderzoeken wij hoe wij de Hoenwaardkade doelmatig kunnen beheren, rekening houdend met toekomstige gebiedsontwikkelingen.

Beheer en onderhoud waterkeringen

We hebben een integrale en eenduidige werkwijze voor beheer en onderhoud gebaseerd op het beheerplan en kwaliteitsbeelden.

- ➡➡ We voeren het beheer en onderhoud uit volgens een actueel beheerplan en, indien al beschikbaar, conform integrale kwaliteitsbeelden.

Voor de uitvoering van onze zorgtaak, het op orde houden van onze waterkeringen, gebruiken wij een beheerplan en zorgen wij voor een transparante verantwoording. Dit vindt jaarlijks plaats middels een veiligheidsrapportage, waarin wij de staat van de waterkeringen en de toestand van de organisatie toelichten. In 2017 actualiseren wij het

beheerplan gestoeld op de nieuwe veiligheidsnormen voor primaire waterkeringen. Hierbij onderzoeken wij de toepassingen van risico-gestuurd beheer. Om rekening te houden met andere functies van waterkeringen, zoals bijvoorbeeld ecologie, recreatie, cultuurhistoriegebruik en omgeving hanteren wij in ons beheerplan integrale streefbeelden.

De gras- en steenbekleding blijven belangrijk voor de sterkte van de waterkering en vragen monitoring, inspectie en waar nodig beheermaatregelen. Voor de opgeleverde dijkverbeteringen langs de Zuidelijke randmeren en Eem en nieuwe dijken in het kader van Ruimte voor de Rivier zijn wij gestart met ontwikkelbeheer om de grasmat snel erosiebestendig te krijgen. Dit vraagt tijdelijk extra inspanningen ten opzichte van regulier beheer door bijvoorbeeld extra te maaien, te zaaien of te bemesten.

In 2017 starten wij met de voorbereiding van het herstel van de steenbekleding van de

Putter- en Arkemheense
zeedijk om toekomstig
inspectie en beheer te
kunnen waarborgen.
Daarbij maken wij
gebruik van actuele
kennis uit het Wettelijk
Beoordelings-

instrumentarium. De uitvoering van het herstelproject loopt naar verwachting door tot in 2018.

2.4. Consequenties voor investeringen en exploitatie

In deze paragraaf staat een aantal grafieken met betrekking tot de investeringen en de kostenontwikkeling van de exploitatie. Hierbij wordt de huidige raming (B17) vergeleken met de meerjarenraming van de voorjaarsnota (VJN17). In hoofdlijnen wordt toegelicht wat de belangrijkste veranderingen zijn.

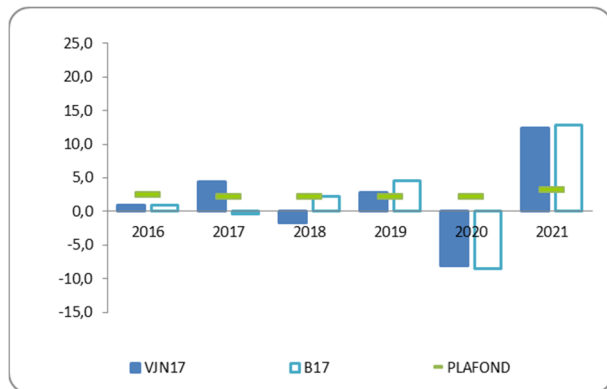
Investeringen meerjarenraming

De investeringen zijn opgesplitst in drie onderdelen:

- Veiligheid, inclusief nieuwe HWBP projecten⁴, regionale en overige keringen.
- Dijkverbeterproject (DVP) Zuidelijke Randmeren en Eem⁵.
- Werken voor derden, i.c. de Ruimte voor de Rivier projecten.

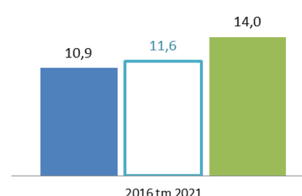
Veiligheid

(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

B17 = Begroting 2017 en meerjarenraming tot en met 2021
VJN17 = Voorjaarsnota en meerjarenraming tot en met 2021

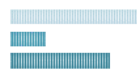
Totaal Netto: 2016-2021

Het programma zit voor de looptijd tot en met 2021 nog onder het plafond.

Het netto⁶ bedrag van € 11,6 miljoen tot en met 2021 is het aandeel van het waterschap en heeft een bruto waarde van € 43,7 miljoen. Als volgt verdeeld:

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	TOT
Bruto	3,4	4,9	7,1	4,5	7,3	16,5	43,7
Netto	0,9	(0,4)	2,2	4,5	(8,5)	12,9	11,6
SUBSdeel	2,4	5,4	5,0	(0,0)	15,8	3,6	32,2

De belangrijkste stijging ten opzichte van de voorjaarsnota zit in de opgave voor de Maatpolderkade deze is verhoogd met € 1,7 miljoen tot € 5 miljoen en is qua uitgave doorgeschoven van 2017 naar 2018.

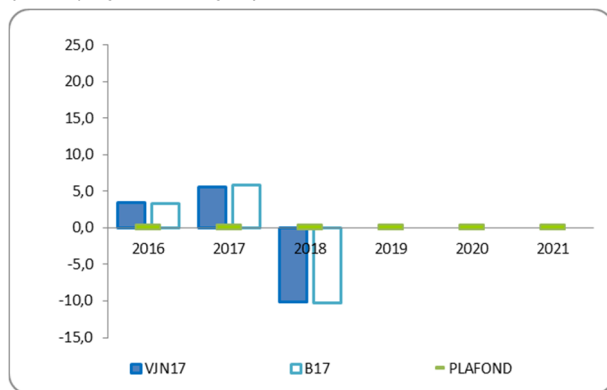
⁴ De nieuwe HWBP projecten van na 2015 worden voor 90% gesubsidieerd uit het landelijke vereveningsfonds, dat door alle waterschappen en het rijk, wordt gefinancierd. Onze jaarlijkse bijdrage van ± € 11 miljoen is opgenomen in onze exploitatie.

⁵ Dit is een project uit het HWBP dat voor 2015 is gestart en 100% is gesubsidieerd.

⁶ Indien in enig jaar de netto waarde < 0, dan is er sprake van een subsidiebijdrage (hetzij bevoorschotting, hetzij afrekening) vanuit het HWBP, die hoger is dan onze uitgaven.

DVP Zuidelijke Randmeren en Eem

(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

B17 = Begroting 2017 en meerjarenraming tot en met 2021

VJN17 = Voorjaarsnota en meerjarenraming tot en met 2021

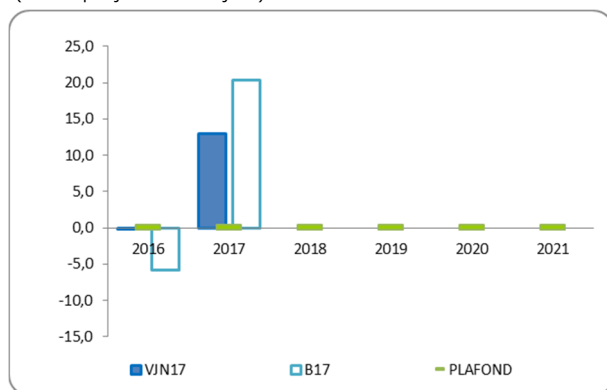
Van het totale DVP worden de subsidiabele kosten 100% door het Rijk vergoed. Voor het waterschap zijn de totale netto niet subsidiabele kosten ± € 1 miljoen.

Hiervoor zijn eerder (voor 2016) reeds voorschotten ontvangen. De bruto investering in de totale planperiode is € 60,6 miljoen. In onderstaande tabel is de verdeling over resterende jaren 2016 - 2021 opgenomen, waarin te zien is dat er in 2018 wordt afgerekend.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	TOT
Bruto	28,4	6,8	3,6	-	-	-	38,8
Netto	3,3	5,9	(10,2)	0,0	-	-	(1,0)
SUBSdeel	25,1	0,9	13,8	(0,0)	-	-	39,8

Ruimte voor de Rivier – Werken voor derden

(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

B17 = Begroting 2017 en meerjarenraming tot en met 2021

VJN17 = Voorjaarsnota en meerjarenraming tot en met 2021

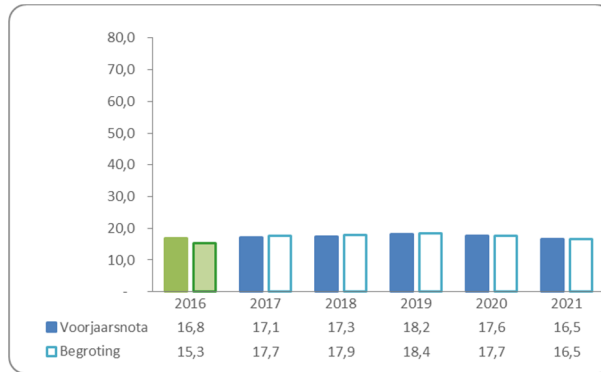
Het totaal van de Ruimte voor de Rivier projecten (inclusief de uitgaven en opbrengsten van voor 2016) wordt volledig gefinancierd door het Rijk.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	TOT
Bruto	22,0	25,4	-	-	-	-	47,4
Netto	(5,8)	20,4	-	-	-	-	14,6
SUBSdeel	27,8	5,0	-	-	-	-	32,9

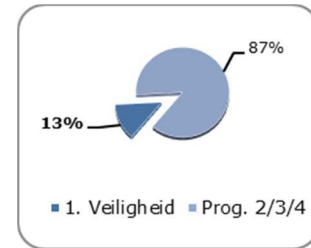
Exploitatie meerjarenraming

(per jaar x € 1 miljoen)

2016: groen = originele begroting

2016: groen + rand = begroting na mutaties (BURAP-2016)

Grootste kostencomponent van dit programma is de jaarlijkse bijdrage aan het vereveningsfonds HWBP ($\pm$ € 11 miljoen per jaar tot en met 2021). Deze jaarlijkse bijdrage zit in de meerjarenraming conform de laatste opgave van de Unie van Waterschappen.

Na oplevering van de nieuwe dijken in Veessen-Wapenveld, Cortenoever-Voorsterklei en langs de Zuidelijke Randmeren en Eem gaan we het beheer de eerste jaren anders uitvoeren, dit heet ontwikkelbeheer. Een deel van deze kosten worden ook door het Rijk gesubsidieerd. In de meerjarenraming is rekening gehouden met extra kosten, waarbij in eerste drie jaren meer wordt geraamd dan de jaren daarna. In 2017 is voor de oplevering van de nieuwe dijken Cortenoever-Voorsterklei, € 0,4 miljoen geraamd voor onderhoudswerk en ontwikkelbeheer. Daarnaast zijn de cijfers voor de toetsing en veiligheidsbeoordeling van de keringen opgenomen in de raming, ad € 0,3 miljoen gemiddeld voor de komende 6 jaar. Beide verklaren grotendeels de stijging ten opzichte van de oorspronkelijk begroting 2016.

Titel Beleidsbegroting 2017

Pagina 20 van 70

3. Watersysteem

3.1. Inhoud

Wij zorgen samen met onze partners in het landelijk en stedelijk gebied voor voldoende en schoon oppervlaktewater. De inzet is gericht op de juiste hoeveelheid oppervlaktewater van de juiste chemische en ecologische kwaliteit op de juiste plaats en op het juiste moment. We willen daarmee bereiken dat inwoners optimaal kunnen wonen, werken en recreëren en de leefomgeving voor flora en fauna zo goed mogelijk wordt gefaciliteerd. Water in het bebouwde gebied is onlosmakelijk verbonden met de openbare ruimte. Daarom ontwikkelen we samen met gemeenten ruimtelijke plannen. Wij werken in toenemende mate samen met gemeenten en andere partners op het gebied van beheer en onderhoud met oog voor de samenhang tussen waterketen, watersysteem en grondwater.

Kaders en uitgangspunten

- Indien we met onze partners synergie mogelijkheden zien voor het realiseren van onze doelen en opgaven, heeft dit prioriteit.
- Focus op Klimaat Actieve Stad (KAS) en we zorgen voor een daarbij passend programma.
- Focus op Watertekort en de mogelijke samenwerking in dat kader met partners die ook betrokken zijn bij Delta Aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater.
- We hebben aandacht voor waterkwaliteit en doorontwikkeling van het Kaderrichtlijn Water programma (KRW) naar enerzijds concrete realisatie Fase 2 en anderzijds aandacht voor nieuwe ontwikkelingen en inzichten.
- Duurzame en innovatieve initiatieven zoals Biomassaverwaarding krijgen ruimte voor uitwerking.
- We werken, waar mogelijk, aan een grotere doelmatigheid en efficiëntie in het beheer van het watersysteem, onder andere via harmonisatie van de watergangen en het doen van vervangingsinvesteringen op basis van technische levensduur.

3.2. Waar staan we nu en wat komt er op ons af

Ontwikkelingen

De wereld om ons heen verandert. Mondiale ontwikkelingen als klimaatverandering zetten door. Gevolgen zijn een hogere temperatuur, meer neerslag en langere perioden van droogte. Dit stelt nieuwe eisen aan het watersysteem. Een opgave voor de komende jaren is het vergroten van de robuustheid van het watersysteem om de effecten van klimaatverandering op te vangen.

Daarnaast zijn er demografische ontwikkelingen en veranderingen in het ruimte- en grondgebruik. In het westelijk deel van het beheergebied is nog een groei van de bevolking te zien en neemt de verstedelijking toe. In andere gebieden is een geleidelijke krimp te zien en neemt de vrijetijdseconomie een grotere plaats in.

De leefbare en veilige stad

De gevolgen van klimaatverandering komen in het stedelijk gebied (lees bebouwd gebied) duidelijk tot uiting, met als resultaat warmere en nattere zomers en winters met meer extremen in neerslagintensiteit en temperatuur. Met de gemeenten en andere partners werken we samen aan robuuste groene en blauwe structuren voor een leefbare, toekomstbestendige en veilige stad en geven we invulling aan een van de speerpunten van ons bestuur. Bij stedelijk water komen onderdelen uit de programma's watersysteem en waterketen samen.

Klimaatverandering en duurzame bodem

Ook in het landelijk gebied is de klimaatverandering duidelijk merkbaar, naast hogere neerslagpieken vooral in de vorm van toenemende droogte. In het kader van het Deltaprogramma Zoetwater werken wij aan een strategie voor het zoetwatervraagstuk, die we daarna integreren in ons uitvoeringsprogramma. Wij werken samen met de partners in Regio Oost aan een kennisagenda en brengen de 'Waterbeschikbaarheid' in beeld. In 2017 bereiden we de klimaat projecten Oekense beek en Binnenveld voor. In het landelijk gebied gaan we onze spilfunctie nog meer invullen en benutten door actief in gesprek te treden met onze partners. Daarbij zoeken we naar koppeling van doelen die we in samenwerking met de partners en het gebied op kunnen pakken. Eén van de drie speerpunten van het college van dijkgraaf en heemraden is het ontwikkelen van goed bodembeheer. Een duurzame en gezonde bodem heeft veel voordelen: een grotere bestendigheid tegen wateroverlast en watertekort, verminderde uitspoeling van nutriënten en een hogere agrarische productie. In 2017 starten we met de uitvoering van projecten uit het in 2016 op te stellen programma bodem.

Delta Aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater

In de afgelopen jaren zijn grote stappen gezet in het verbeteren van het watersysteem. Vanuit de KRW zijn veel ecologische en waterkwaliteit verbeterende maatregelen uitgevoerd. Hoewel de waterkwaliteit en ecologie zich goed ontwikkelt, zijn er op landelijk niveau zorgen over de haalbaarheid van de KRW-doelen en de doelen van de Nitraatrichtlijn. Het Rijk heeft daarom de Delta Aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater gestart. Mogelijk leidt dit in de toekomst tot een extra waterkwaliteitsopgave en meer inzicht in de waterkwantiteitsopgave.

Beekherstel en POP3-subsidie

Begin 2016 is de Europese Commissie akkoord gegaan met het Nederlandse voorstel om ook KRW-maatregelen te subsidiëren vanuit POP3, i.c. het Plattelands Ontwikkeling Programma. Met beide provincies wordt gesproken over de subsidievoorwaarden en het openstellingsbesluit. In 2017 verwachten we openstellingen voor de KRW projecten Puttenerbeek en de Wiel in Gelderland en de weteringen Eemland in Utrecht. Daarnaast wordt in 2017 de Fliert en de monding Lunterse beek uitgevoerd. Ook starten we met de monitoring in de Voorsterbeek, de Grift en de Veldbeek om de optimalisatieopgave in beeld te krijgen.

3.3. Doelen en maatregelen

3.3.1. Landelijk en stedelijk gebied

Aanpak wateroverlast

Het watersysteem voldoet aan de wateroverlastnormen; bij het oplossen van knelpunten hanteren we de nieuwe klimaatscenario's.

- Wij lossen de geconstateerde knelpunten op en benutten daarbij de mogelijkheden in de haarvaten en buiten het watersysteem.

In de eerste helft van 2017 leveren we een programmaplan op voor de aanpak van onze NBW-knelpunten (Nationaal Bestuursakkoord Water, planperiode: 2017-2021). Hierin worden zowel de resterende knelpunten uit de eerste toetsronde, als de nieuwe knelpunten uit de tweede toetsronde meegenomen. In de Strategienota NBW, welke in 2016 wordt opgesteld, bepalen we de uitgangspunten waarmee we bovengenoemd programmaplan vorm en inhoud gaan geven. Daarbij krijgt de aanpak van de restopgave uit de eerste toetsronde in 2017 de hoogste prioriteit, in het bijzonder de knelpunten bij de Hondsgrijs/Twellose beken en in de Noordelijke IJsselvallei. De complexiteit van deze restopgave noodzaakt ons tot het maken van nieuwe keuzes, want het treffen van inrichtingsmaatregelen is hier in veel gevallen niet doelmatig.

Waterbeschikbaarheid

Het voorzieningenniveau zoetwater is in beeld en uitgewerkt in een aanpak.

- We brengen in beeld wat de zoetwateropgave is, programmeren de afspraken die gemaakt worden over het voorzieningenniveau en voeren deze uit.
- We dragen bij aan het vastleggen van het voorzieningenniveau.

Door klimaatverandering neemt de zoetwatervraag naar verwachting toe, terwijl de beschikbaarheid afneemt. Samen met de partners in de Regio Oost brengen we de Waterbeschikbaarheid (voorheen Voorzieningenniveau) in beeld en bepalen we hoe we de strategie in praktijk brengen. In het uitvoeringsprogramma benoemen we bij (lopende) projecten de bijdrage aan het zoetwatervraagstuk en proberen die te optimaliseren. Daarnaast pakken we enkele (pilot)projecten op. Samen met de agrarische sector zoeken we actief naar mogelijkheden om de sponswerking van de bodem te verbeteren met name door bodemstructuurverbeteringen. In 2017 starten we met het uitvoeringsprogramma bodem.

Kennisontwikkeling grond- en oppervlaktewater

Wij hebben samen met andere partijen kennis ontwikkeld op het gebied van grondwater en de samenhang met de bodem en oppervlaktewater.

- We starten met de vorming van een gezamenlijk grondwaterkennisteam. We focussen het eerste jaar op pluimbeheer, kennisontwikkeling en samenwerking. Via de jaarlijkse rapportage scherpen we de grondwaterstrategie verder aan en delen we de resultaten.

Grondwater en oppervlaktewater zijn onlosmakelijk verbonden. Daarom benaderen wij actief onze partners om de samenwerking te verbeteren. Dit doen we bijvoorbeeld door

het ontwikkelen van een gezamenlijk grondwaterplan en meetprogramma. Een goed voorbeeld is het gebiedsgericht grondwaterbeheerplan Apeldoorn. In 2016 is gestart met het Q-team Grondwater Gelderland. Dit succesvolle samenwerkingsinitiatief wordt in 2017 doorgezet.

Doelen overige wateren

Wij hebben in beeld wat de opgave is op basis van de 'doelen voor overig water'.

- Wij stellen een visie op, waarin we aangeven welke ambities we hebben voor de 'doelen overig water'.
- Wij stellen samen met de gebiedspartners 'doelen voor overig water' op, waarbij de landelijke systematiek wordt gebruikt.
- Wij stellen een uitvoeringsprogramma op voor het realiseren van de doelen voor overige wateren.

We blijven werken aan de waterkwaliteit en ecologie, ook buiten de KRW-waterlichamen. In 2017 werken we de doelen overig water uit. Daarbij betrekken we de gebiedspartners. Dit doen we aan de hand van bestuurlijke uitgangspunten. Hierbij houden we rekening met de nieuwste inzichten met betrekking tot de omgevingswet en de rol van de provincie in dit dossier.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Wij hebben onze bijdrage geleverd aan de Europese KRW doelen door ons deel van de opgave te realiseren.

- We voeren alle maatregelen uit van het Stroomgebiedsbeheersplan 2016-2021, waar wij genoemd zijn als uitvoerende partij.

In 2017 worden de eerste KRW-projecten uitgevoerd van de nieuwe KRW-planperiode, met als grootste project de inrichting van de Fliert bij Twello. Tevens starten wij met de voorbereiding van de inrichting van het Valleikanaal in het Binnenveld en de weteringen in Eemland. In rayon Noord wordt voor alle KRW-waterlichamen het ecologisch onderhoud nader uitgewerkt.

Hoewel de waterkwaliteit en ecologie zich goed ontwikkelt, zijn er op landelijk niveau zorgen over de haalbaarheid van de KRW-doelen en de doelen van de Nitraatrichtlijn. Het Rijk heeft daarom de Delta Aanpak waterkwaliteit en zoetwater gestart. Mogelijk leidt dit in de toekomst tot een extra waterkwaliteitsopgave. In 2017 voeren wij in samenwerking met de Rijn-Oost waterschappen daarom een onderzoek uit naar de haalbaarheid van de chemische doelen.

Beheer en onderhoud op basis van beheerplan en kwaliteitsbeelden

We hebben een integrale en eenduidige werkwijze voor beheer en onderhoud gebaseerd op het beheerplan en kwaliteitsbeelden.

- We voeren het beheer en onderhoud uit volgens een actueel beheerplan en, indien al beschikbaar, conform integrale kwaliteitsbeelden.

We stellen samen met de gemeenten een kwaliteitsbeeld op van de watergangen en de oevers. We bepalen het gewenste beheer en onderhoud en welke systeemverbeteringen we beogen. Deze beelden verwerken we in de onderhoudsplannen en het

onderhoudsbeheersysteem (OBS). Het doel van het OBS is inzicht bieden in het areaal, maatregelen en de bijbehorende kosten voor beheer en onderhoud. Zo wordt de doelmatigheid en efficiëntie van het beheer getoetst. Daarnaast kan de beschikbare informatie vergeleken worden met informatie van andere waterschappen.

In het kader van de harmonisatie van het ABC-watersysteem worden de komende jaren de smalspoor-onderhoudspaden omgezet in breedspoor-onderhoudsroutes. Er is reeds 40 km ingericht, aan het einde van 2016 $\pm$ 120 km. In 2017 willen we 120 km breedspoor-onderhoudsroutes inrichten. De inrichting brengt tijdelijk extra kosten met zich mee, na afronding een structurele kostenbesparing. Door de harmonisatieslag in het watersysteem gaat de schouw van B-watergangen met ingang van 2017 terug van $\pm$ 3.500 km naar 770 km. Dit betekent een besparing op de jaarlijkse schouwkosten.

Goede onderhoudssituatie voor de waterhuishoudkundige infrastructuur

Wij hebben een goede onderhoudssituatie voor de waterhuishoudkundige infrastructuur.

- We versterken gegevensbeheer door slimme gegevensinfrastructuur en samenwerking met gegevenshouders (onder andere gemeenten en terreinbeherende organisaties).
- We versterken evaluatiegestuurd handelen door integrale monitoring op inspanning en effecten.
- We stellen een investeringsprogramma voor de waterhuishoudkundige infrastructuur op.

Gegevensbeheer is nationaal in ontwikkeling. Naast legger en beheerregister, krijgen we meer werk door taken in de basis registratie grootschalige topografie (BGT), toetsing waterkeringen, data voor inspecties en audits, het netcentrisch werken en centrale regie. Deze ontwikkelingen willen we met het oog op de ambitie “gegevens op orde” integraal en gestructureerd aanpakken. Het vergt aanpassingen in onze datastructuur, opleiding, procesdetailering en het inwinnen en beheren van nieuwe gegevens. Geüniformeerde en actuele data geeft een waardevolle basis voor samenwerking. Binnen de beheerafdeling is mede daarom een aantal formatieve wijzigingen doorgevoerd zodat we hier beter op voorbereid zijn en continuïteit kunnen bieden.

We stellen een monitoringsplan op om de effecten van uitgevoerde beheer- en onderhoudsmaatregelen te meten en te toetsen. Het evaluatie gestuurd handelen versterken wij door met ontsluiting van de beschikbare monitorings- en evaluatiegegevens in 2017 de onderhoudsplannen waar nodig aan te passen. We zijn gestart met het ‘Kernteam peilbeheer’, waarmee we het peilbeheer stap voor stap naar een hoger niveau brengen op grond van goede gegevens.

Om tijdig goed onderbouwde vervangingsinvesteringen voor installaties (assets⁷) in beeld te krijgen wordt een opzet gemaakt voor een lange termijn (30 jaar) en toestandsafhankelijke asset planning voor de waterhuishoudkundige infrastructuur. Jaarlijks wordt 1/6 deel geïnspecteerd ter verificatie van de lange termijn plannen. In

⁷ Dit in lijn met het Assetmanagement zoals omschreven in het hoofdstuk Besturen en belastingen.

2021 zijn nagenoeg alle installaties ingepland in een investeringsschema. Hiervan (waaronder gemaal De Wenden) zijn installaties namelijk rond de 25 of meer jaren oud. Onze deelname aan de Biomassa Alliantie sinds 2013 levert inzicht op over mogelijkheden voor het verwaarden van bij beheer vrijkomende biomassa. Hierbij zoeken we naar samenwerking met andere partners (overheden en marktpartijen) en synergie tussen watersysteem en waterketen. Gebruik van biomassa voor bijvoorbeeld grondverbetering, bouwmaterialen, vergisting, veevoer en karton en een zo hoog mogelijke score op de pyramide van de biobased economy is het doel. De planning hiervan is lastig, maar de verwachting is dat deze inzet zich uiteindelijk terugverdient in reductie van storkosten bij de composteerbedrijven, maar ook in imagowinst voor ons als overheid met voorbeeldfunctie. In 2017 werken we specifiek aan dit doel waaronder de Greendeal toepassing biomassa/slootmaaisel, onderzoek naar mogelijkheden van vezel productie en toepassing in bouwmaterialen en het verder doorzetten van lopende initiatieven rondom raffinage van grondstoffen zoals bij Parencó.

3.3.2. Landelijk gebied

Natte landnatuur en N2000/PAS

Wij leveren een bijdrage aan het hydrologisch herstel van natte landnatuur.

Wij voeren voor een aantal herstelgebieden natte landnatuur (Bijlage B) maatregelen uit conform de afspraken uit de Samenwerkingsovereenkomst Gelderland 2015-2021.

We hebben samen met onze partners gezamenlijke doelen gerealiseerd voor N2000/PAS.

Wij voeren de maatregelen uit die opgenomen worden in de plannen voor N2000 en PAS die medio 2015 worden vastgesteld.

Wij leveren onze bijdrage aan de doelen voor natte landnatuur en Natura 2000 / Programmatische Aanpak Stikstof (N2000/PAS). Als waterpartner zoeken we daarbij de rol die de meeste meerwaarde biedt: een adviserende, uitvoerende of regisserende rol. In 2017 gaan wij aan de slag in de gebieden Renkumse Beek, Gulbroek-Oost en Valleilint. Daarnaast adviseren we Natuurmonumenten bij het project Bloemkampen.

Waterpartnerschap landelijk gebied

Wij hebben onze spilfunctie in het landelijk gebied benut om het watersysteem robuuster te maken, zowel qua waterkwaliteit als waterkwantiteit door doelen van het gebied te koppelen aan waterdoelen.

We gebruiken de waterpotentiekaarten als basis voor het gesprek met gebiedspartners om in te springen op kansen die zich voordoen om onze ambities te realiseren en rapporteren jaarlijks hoeveel projecten we hebben opgepakt. Hierbij denk we ook aan Blauwe Diensten (Duurzaam Bodembeheer) en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW).

De komende jaren ontwikkelen we ons verder als waterpartner. Op grond van de waterpotentiekaarten treden wij in gesprek met het gebied en kunnen we bijdragen aan projecten, bijvoorbeeld in het kader van DAW en agrarisch waterbeheer (voorheen blauwe diensten). In 2017 willen we onze agrarische partners meer actief opzoeken om samen de kansen te verkennen en we voeren twee EVZ projecten uit: de Nederwoudse beek en de Heigraaf.

We verkennen met de provincie Gelderland de restopgave van de ecologische verbindingzones en de HEN/SED wateren, daarbij adviseren we de provincie. Naast het meedoen met initiatieven van onze partners, willen we ook zelf actief aan de slag gaan. Een idee is om samen met de landbouwsector plannen te ontwikkelen voor tenminste twee stroomgebieden (Noordelijke IJsselvallei en een stroomgebied in de Gelderse Vallei).

3.3.3. Stedelijk gebied

Ruimtelijke inrichting

Wij hebben samen met de gemeenten bijgedragen aan een schone en klimaatactieve stad.

We stellen een beleidsplan inclusief uitvoeringstrategie op voor het verder ontvlechten van rioolwater.

We starten met uitvoeren van het beleidsplan ontvlechting van rioolwater.

Onze uitvoeringsprojecten hebben een plus in ruimtelijke kwaliteit en beleving.

We onderzoeken hoe ruimtelijke kwaliteit in stedelijk gebied een plek kan krijgen, door het jaarlijks doen van minimaal één pilotproject.

In 2017 werken we verder aan een leefbare, toekomstbestendige en veilige stad door:

- Het in 2016 opgestelde programma verder uit te bouwen en te ontwikkelen.
- Ons netwerk in dorpen en steden uit te breiden, door meer partners en ook bewoners aan ons te binden.
- Voorbeeld stellende projecten te ontwikkelen of een stap verder te brengen, zoals o.a. in Doornsteeg, bekenplan Apeldoorn, rainproof Elspeet en Zonnehof.
- Huidige succesvolle processen een vervolg te geven. Voorbeeld hiervan is de uitvoering van de beleidsvisie "Natuurlijk Ontwikkelen". Gemeenten en waterschap voerden in 2016 op grond van deze visie circa 100 projecten uit gericht op het ontvlechten van schone en gebruikte waterstromen, deze succesvolle lijn zetten we in 2017 voort en verbeteren we waar mogelijk.
- Actief in de uitwerking en realisatie in nieuwbouwwijken als Vathorst, Veenendaal-Oost en dergelijke deel te nemen.

Eén van de doelstellingen van aanpak 'Stedelijk water' is toekomstbestendige en flexibele steden en dorpen die de gevolgen van klimaatverandering kunnen opvangen. Dit doen we bij nieuwbouw en in de bestaande bebouwde omgeving. Bij nieuwbouw zijn er veel mogelijkheden, zolang deze vroeg in het proces worden geagendeerd. De uitdaging ligt er vooral in om de bestaande bebouwde omgeving zo in te richten en te onderhouden zodat de gevolgen van klimaatverandering beperkt blijven. Door gezamenlijk te werken aan groene en blauwe structuren in de stad beperken we wateroverlast en hittestress. Wij gaan meer en meer afvalwater- en hemelwaterstromen aan de bron scheiden (ontvlechten) en we zoeken naar nieuwe oplossingen voor opvang en infiltratie van regenwater.

In 2016 is een Europees traject verkend met de gemeente Apeldoorn hoe vanuit de waterketen bijgedragen kan worden aan het realiseren van een robuuste klimaatbestendige stad. In 2016 zijn we een subsidietraject gestart, in het najaar 2016 komt duidelijkheid over gunning hiervan. Bij subsidieverlening starten we in 2017 met andere Europese partners in het project Stedelijke Waterbronnen. Waar we nu nog vaak meeliften met gemeentelijke projecten in de stad kunnen en willen we zelf ook projecten realiseren. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om (her)inrichting van stedelijke water. Vanzelfsprekend betrekken we hierbij de inwoners en andere belanghebbenden.

We zoeken naar nieuwe matches met partners om onze doelen te realiseren. We zijn hierbij afhankelijk van externe factoren die lastiger te plannen en begroten zijn. Dit vraagt dat we meebewegen met het tempo van onze partners en dat we flexibel zijn, ook in onze middelen. Er is veel ambitie zowel bij de gemeenten als bij het waterschap. Daarom verhogen wij de financiële middelen voor stedelijk water naar € 0,5 miljoen per jaar. We willen met een of meer gemeenten onderzoeken op welke wijze we inwoners en of bedrijven kunnen stimuleren om maatschappelijke en water gerelateerde doelen te bereiken.

Beheer en onderhoud stedelijk gebied

Het beheer en onderhoud in het stedelijk gebied is integraal en eenduidig.

- We stellen samen met gemeenten een plan van aanpak op om het beheer en onderhoud van het watersysteem en de waterketen in stedelijk gebied te harmoniseren.
- We starten met het uitvoeren van het plan van aanpak in de periode 2016-2021.

Wij hebben met de gemeenten kosten bespaard door een integrale aanpak.

- Met tenminste acht gemeenten stellen we gezamenlijke investeringsprogramma's op om de kansen te benutten.
- We stemmen de meetprogramma's van gemeenten en van ons op elkaar af.

In 2017 zetten we de ingezette lijn van samenwerking op het vlak van beheer en onderhoud met de gemeenten door. We stemmen investeringen, monitoring en onderhoud verder op elkaar af. De in 2016 gestarte aanpak om gezamenlijk met gemeenten (Wageningen, Ede, Leusden) onderhoudsbestekken op te stellen continueren we in 2017. Om samenhang te behouden in inrichting en beheer van deze openbare ruimte stellen we binnen het proces van "Stedelijk water in beeld" de kwaliteitsbeelden op waarmee we de leef-kwaliteit in de stad ook verder verbeteren.

3.4. Consequenties voor investeringen en exploitatie

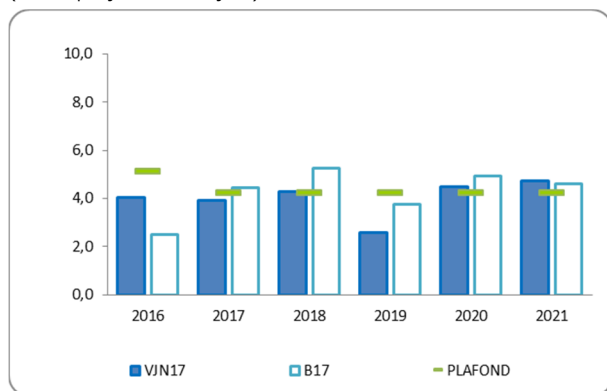
In deze paragraaf staat een aantal grafieken met betrekking tot de investeringen en de kostenontwikkeling van de exploitatie. Hierbij wordt de huidige raming (B16) vergeleken met de meerjarenraming van de voorjaarsnota (VJN16). In hoofdlijnen wordt toegelicht wat de belangrijkste veranderingen zijn.

Investeringen meerjarenraming

In de cijfers die volgen wordt een samenvatting van het totale programma (bruto, subsidiedeel en netto) weergegeven exclusief de werken voor derden, i.c. de KRW IJssel projecten. Deze wordt apart weergegeven.

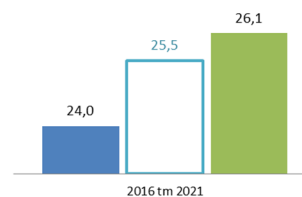
Watersysteem

(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

B17 = Begroting 2017 en meerjarenraming tot en met 2021
VJN16 = Voorjaarsnota en meerjarenraming tot en met 2021

Totaal Netto: 2016-2021

De stijging ten opzichte van de VJN valt nog binnen het plafond.

Het netto bedrag van € 25,5 miljoen is het totale aandeel van het waterschap in de periode tot en met 2021 en vertegenwoordigt een bruto waarde van € 46,8 miljoen. De verdeling per jaar wordt hieronder weergegeven.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	TOT
Bruto	6,5	9,8	8,9	5,4	10,5	5,6	46,8
Netto	2,5	4,4	5,3	3,7	4,9	4,6	25,5
SUBSdeel	4,0	5,4	3,6	1,7	5,6	1,0	21,3

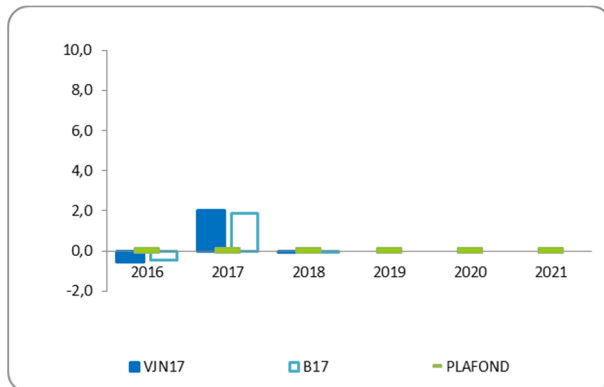
Van de € 25,5 miljoen is ± € 10,2 miljoen nog te programmeren op gave. In grote lijnen is dit op te delen in de volgende onderwerpen:

- vervangingsinvesteringen € 6 miljoen;
- NBW, zoetwaterprogramma en KRW € 3 miljoen;
- Nieuw: Stedelijk water € 1,2 miljoen;

Het programma bevat € 21,3 miljoen aan nog te ontvangen subsidies. Dit betreffen subsidies voortvloeiende uit het KRW en POP3 programma en de bijdrage voor het Apeldoorns Kanaal inzake de herprofilering van het 5^e pand.

KRW IJssel – Werken voor derden

(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

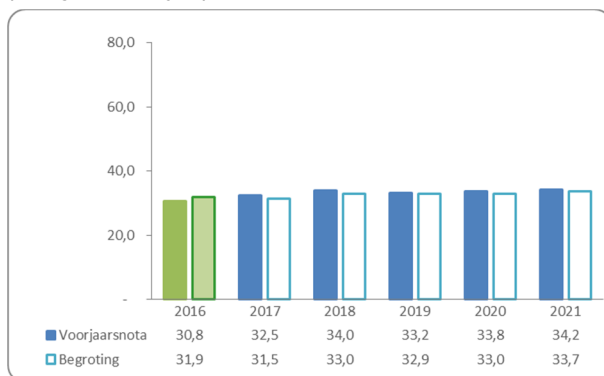

B17 = Begroting 2017 en meerjarenraming tot en met 2021
VJN16 = Voorjaarsnota en meerjarenraming tot en met 2021

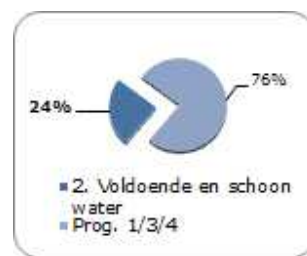
Dit werk wordt in 2017 afgerond en in totaal wordt nog bruto € 18,9 miljoen besteed (inclusief 2016). Het totale project dat voor 2016 gestart is, wordt 100% gefinancierd door RWS.

Exploitatie meerjarenraming

(bedragen x € 1 miljoen)

2016: groen = originele begroting
2016: groen + rand = begroting na mutaties (BURAP-2016)

In de nieuwe trend is de raming inzake ons waterpartnerschap op zowel landelijk als stedelijk gebied gewijzigd. De meerjarenraming is van € 3,6 miljoen met € 1 miljoen verhoogd om met name in stedelijk gebied meer armslag te hebben. Het is op dit moment niet exact te benoemen wat we daarvoor gaan doen. Daarvoor zijn we, of treden we nog, in gesprek met verschillende partijen.

Overige effecten op dit programma zijn de lagere rente, nieuwe urenbesteding. Bij dit laatste zien we een lichte verschuiving naar programma Veiligheid en Waterketen.

Verder zijn er geen structurele wijzigingen ten opzichte van de trend uit de voorjaarsnota.

4. Waterketen

4.1. Inhoud

Samen met gemeenten zijn wij verantwoordelijk voor de afvalwaterketen; gemeenten voor de inzameling van afvalwater, wij voor het transport en de zuivering van het afvalwater. Hiermee vervullen wij een belangrijke rol in het beschermen van de volksgezondheid, maar ook in het beperken van wateroverlast in het stedelijk gebied en in de bescherming van het oppervlaktewater.

In lijn met de bestuurlijke ambities gaan we onze werkwijze inrichten rond de principes van de circulaire economie, onder het motto “alles heeft waarde”. Ons meest waardevolle product blijft ons effluent dat wij op oppervlaktewater lozen of wellicht kunnen gaan inzetten als proceswater. Met onze reststromen gaan we binnen de waterketen onze focus richten op het terugwinnen van grondstoffen. Dit betekent niet dat energiewinning niet meer relevant is, maar dat dit pas na grondstoffenwinning komt.

Kaders en uitgangspunten

- Samen met partners werken we aan duurzaamheid en innovatie. Dit vraagt om snelle besluitvorming en daarbij flexibele en mogelijk extra inzet van onze organisatie.
- We gaan door met het verder verbeteren van onze installaties (biologie en hydraulica) in de vorm van Beheer 2.0.
- We actualiseren ons slibverwerkingsproces.
- Bij het realiseren van ons programma hebben we aandacht voor het hergebruik van materialen waarmee we bijdragen aan onze circulaire economie.
- We verkennen verder de ontwikkeling van de nieuwe stoffen: medicijnresten, hormoon verstorende stoffen en nanodeeltjes.

4.2. Waar staan we nu en wat komt er op ons af

De dienstverlening van de afvalwaterketen binnen Nederland is van grote kwaliteit. Bijna nergens ter wereld wordt een zo groot percentage van het afvalwater dat ontstaat ingezameld en tot hoog niveau gezuiverd alvorens het weer geloosd wordt.

Klimaatverandering is ruim belicht en heeft zeker een plek in ons werk gekregen. We moeten ons voorbereiden op hogere neerslagintensiteiten, maar ook op langere droge perioden

Maar de wereld is meer aan het veranderen. Een wijziging van focus richting grondstoffen lijkt daarmee gerechtvaardigd, maar is technisch en economisch meer uitdagend. Ook gaan onze processen steeds meer gebruik maken van een veelvoud aan informatiestromen. De uitwerking van de visie op procesautomatisering en de visie op Centrale Regie gaat een grote impact hebben op onze installaties, maar ook op onze manier van werken. Partnerschap is ons watermerk, we laten dat op velerlei fronten zien. Het credo “Lokaal wat kan, centraal wat moet” biedt kansen om onze processen anders vorm te geven en bij de genoemde ontwikkeling aan te sluiten.

4.3. Doelen en maatregelen 2021

Inzicht, stimuleren en bewustwording

Wij hebben zicht op de maatregelen in de infrastructuur die nodig zijn om de uitdaging met betrekking tot de nieuwe stoffen en klimaatverandering het hoofd te bieden.

- We maken inzichtelijk waar de knelpunten in ons gebied (komen te) liggen met betrekking tot klimaatverandering.
- We zetten in op bewustwording bij de burgers van het effect van de klimaatverandering en het lozen van nieuwe stoffen in de waterketen.
- We maken inzichtelijk waar de knelpunten in ons gebied (komen te) liggen met betrekking tot nieuwe stoffen.
- We stimuleren bronaanpak met betrekking tot nieuwe stoffen bij burgers, zorginstellingen en overige betrokkenen.
- We stimuleren het afkoppelen van hemelwater van de waterketen.
- We brengen in beeld welke maatregelen genomen moeten worden om de knelpunten op te lossen.

De lijn die wij hebben ingezet met ons nieuwe WBP gaan wij de komende jaren verder vorm geven. Daarbij volgen wij het beleidsplan Nieuwe stoffen, dat in 2015 is vastgesteld. Bronmaatregelen worden ingepland en onderzoek naar overige maatregelen wordt ingezet. Hierbij zoeken we steeds naar kansen binnen onze eigen processen. Zo gaan wij bijvoorbeeld in 2017 een pilotlocatie inrichten om via pyrolyse actief kool te produceren uit cellulose in het afvalwater, wat daarna ingezet kan worden om medicijnresten te absorberen in onze rwzi 's.

Daarnaast gaan we in 2017 stappen zetten in kennisontwikkeling en maatregel programmering, onder ander door:

- Het communicatieplan nieuwe stoffen uitvoeren.
- De studie klimaatverandering en de afvalwaterketen uitvoeren en vertalen naar maatregelen waaronder het verder uitbreiden van onze pilot RTC ('real time control') met droogte (ontbreken van regen).
- Onderzoek uitvoeren via monitoring met 'passive sampling' en/of 'bioassays' om de risico's van nieuwe stoffen in beeld te brengen.
- Het uitvoeren van onze visie natuurlijk ontwikkelen; omgaan met gebruikt water en hemelwater, met daarbij inzetten op bewustwording, innovatie en educatie.

Verwaarding van afvalwater en reststromen

Wij zijn op de hoogte en benutten kansen van de mogelijkheden voor verwaarding van afvalwater en andere reststromen in ons gebied.

- We realiseren in ons gebied minimaal één grondstoffenfabriek, waarbij afvalwater maximaal ingezet wordt voor productie van schoon water, grondstoffen en energie.
- We maken jaarlijks een overzicht van onze prestaties in relatie tot afspraken en ambities op het vlak van duurzaamheid.
- Wij onderzoeken de beste verwaardingsroute voor onze reststromen (afvalwater, maaisel, bagger) en werken dit uit in een maatregelenprogramma.

Met de energie- en grondstoffenfabrieken op de rwzi's van Apeldoorn en Amersfoort in de opstartfase heeft ons waterschap een belangrijke stap gezet richting de circulaire economie. Om gebied dekkend onze reststromen duurzaam én kostenefficiënt te verwerken gaan we ook in regio Zuid een Energie- en Grondstoffenfabriek oprichten waarvoor in 2017 de eerste onderzoeken en

verkenningen starten. Daarnaast gaan we in 2017 effectief aan de slag met het terugwinnen van NEO-Alginaat (Nereda Opgewekt Alginaat) door een 'Alginaat Extractie' installatie te realiseren.

Verder optimaliseren wij in 2017 onze installaties. Wij zorgen ervoor dat de installaties die wij hebben conform doelstellingen gaan functioneren. Maar wij gaan ook voor het realiseren van nieuwe kansen om de circulaire economie voor het waterschap verder invulling te geven, door:

- de bedrijfsvoering van onze Energie- en Grondstoffenfabrieken Apeldoorn en Amersfoort verder te optimaliseren.
- verder te gaan met onze partners in de co-creatie van de Waterfabriek Wilp.
- samen met onze partner de Bio-energie Centrale Harderwijk te realiseren.
- Het nieuw ontwikkelde beleid rond grondstoffen en circulaire economie met onze partners te vertalen in projectkansen.

Duurzaamheid

Wij voldoen aan de meerjarenafspraken met betrekking tot energie-efficiency, klimaatakkoord en onze eigen doelen met betrekking tot energieneutraliteit en gebruik hulpstoffen.

- Bij keuzes van apparaten en processen en bij aanbestedingen wordt aangestuurd op duurzaamheid, minimaal energieverbruik en grondstofverbruik, maximale verwaarding.

Onze ambitie om in 2025 als waterschap energieneutraal te zijn gaan we de komende jaren verder invullen. Enerzijds door zelf zo veel mogelijk energie te genereren in onze werkzaamheden, anderzijds door ons energieverbruik zo veel mogelijk te reduceren. Bij al deze initiatieven houden wij continue de waarde-piramide aan, waarbij de verwaarding van bijvoorbeeld grondstoffen wellicht niet direct de meest rendabele businesscase oplevert, maar vanuit een duurzaamheidsperspectief wel wenselijk is.

Ons nieuwe slibeindverwerking contract gaat in 2017 in. De aanbesteding hiervan is in het eerste kwartaal van 2017. Wij beoordelen de aanbiedingen op prijs en duurzaamheid, waarbij wij onze verantwoordelijkheid nemen in de hele keten.

Hiervoor gaan wij in 2017 nog de volgende activiteiten ontplooiën:

- Een pilot koude anammox uitvoeren met slib uit onze DEMON installatie om het energieverbruik voor de beluchting verder terug te dringen.
- Verder stappen zetten binnen het consortium in de realisatie van de pilot LNG om een duurzame transportbrandstof te produceren.
- Onze slibdroger proef op de RWZI Ede verder monitoren en vastleggen.
- Het inzetten van restwarmte voor slibdrogen verder onderzoeken (bij de rwzi Amersfoort en samen met Parenco).

Wij realiseren kostenbesparingen (middels duurzaamheidsprojecten) om de kosten van de toekomstige opgaven zo veel mogelijk te beperken.

- ➡ Lokale kansen voor het beproeven van nieuwe sanitatie ten behoeve van de duurzame waterketen worden verkend en indien mogelijk benut met partners.
- 🧱 We benutten kansen voor het (samen met partners) uitvoeren van duurzaamheidsprojecten, die passen binnen onze ambities

Samen met het bedrijfsleven onderzoeken wij, door een andere manier van kijken naar afvalstromen (meer als "reststromen of grondstoffen"), of er nieuwe kansen te ontwikkelen zijn. Een voorbeeld is de samenwerking met een aantal Food bedrijven in Nijkerk. Door stromen niet via de riolering te verzamelen maar apart ("scheiden aan de bron") ontstaat een stroom die zeer veel potentie heeft om grondstoffen en energie uit terug te winnen. In 2017 is de verkenning afgerond en kan een eventuele realisatie worden voorbereid.

In Nijkerk, Apeldoorn, Wageningen en Barneveld onderzoeken we samen met gemeenten en projectontwikkelaars de mogelijkheid om in nieuw- en verbouw projecten nieuwe sanitatie mee te nemen. In 2017 hopen wij met de gemeente Nijkerk hier afspraken voor de realisatie hiervan in de nieuw te bouwen wijk Doornsteeg te maken.

Begin 2017 ronden wij de haalbaarheidsstudie 'lokale rwzi De Glind' af, welke na positieve uitkomsten wordt uitgevoerd.

Met de Loenense kartonfabriek Solidpack is een pilot gestart om, door het toevoegen van communaal afvalwater aan hun industriële zuivering, het doceren van nutriënten te verminderen. In deze pilot gaan wij een deel van ons afvalwater niet meer transporteren en zuiveren op de rwzi Apeldoorn. De verwachting is dat het voor beide partijen een winst op duurzaamheid én op doelmatigheid oplevert. Deze pilot loopt tot medio 2017.

Doelmatigheid, monitoring en centrale regie

Wij hebben samen met gemeenten de doelstellingen uit het BAW 2010 gerealiseerd.

- ➡➡ We maken jaarlijks een overzicht van onze prestaties in relatie tot afspraken en ambities op het vlak van het BAW 2010 en geven het inzicht in de ontwikkeling van de tarieven.
We communiceren deze naar landelijke monitoringsinstrumenten zoals benchmarks, water in beeld, voortgangsrapportage VNG-UvW.
- ➡➡ Wij kijken, daar waar aanpassingen in de waterketen nodig zijn, welke optimalisatiemogelijkheden er zijn in kosten en kwaliteit.

Wij hebben een gezamenlijk inzicht in het functioneren en de risico's van het (afval)watersysteem.

- We breiden het gezamenlijke meet- en monitoringssysteem (incl. grondwater) verder uit en uniformeren dit systeem waar nodig en mogelijk.
- We integreren de waterketendata en de watersysteemdata.

Ons waterschap is gastheer van de uitvoeringsorganisatie (UVO) meten en monitoren. Deze organisatie groeit gestaag in het aanbieden van diensten. Afgelopen jaar bediende de UVO het gehele Platform en sinds 1 januari 2016 ook een deel van de regio Noord Veluwe. Daarnaast werkt de UVO aan het integreren van waterketen- en watersysteemdata. De samenwerking bouwen we in 2017 verder uit, onder andere door ook op operationeel niveau intensiever samen te werken met gemeenten rond het beheer van rioolgemalen.

Infrastructuur waterketen

Onze infrastructuur is in staat de gevraagde capaciteit te leveren en deze wordt zo doelmatig mogelijk ingezet voor het zuiveren van afvalwater.

- ➡● We werken de visie op centrale regie en het concept Beheer 2.0 uit en zorgen er voor dat onze installaties en personeel hier voor toegerust worden.
- Vervangingsinvesteringen en maatregelen ten behoeve van wijzigingen in aanbod van afvalwater, klimaatverandering en behandeling van nieuwe stoffen worden opgenomen in het meerjarenprogramma.

Over de visie rond centrale regie is besloten dat dit een centraal thema is voor het waterschap. Dit is in hoofdstuk Besturen en Belastingen verder uitgewerkt onder de nieuwe naam 'Waterinformatie'. Vanuit deze visie wordt ook Beheer 2.0 vormgegeven.

In 2016 is een opzet gemaakt van de lange termijn asset planning. Basis hiervoor is het nieuwe inspectiebeleid. Een inspectieplan (gebaseerd op de NEN 2767) is uitgewerkt waarbij jaarlijks 1/6de deel van assets worden beoordeeld (start in 2016). Op basis van deze beoordeling stellen we vast of en wanneer een renovatie of vervanging moet plaats vinden.

Onze infrastructuur voldoet blijvend aan de wetgeving.

- ➡➡ We stellen ons op de hoogte van de relevante wet- en regelgeving en de ontwikkelingen daarin en vertalen dat jaarlijks in een document met knelpunten.
- ➡➡ We zorgen voor de juiste (meet-)informatie van voldoende kwaliteit en de daarvoor benodigde metingen.
- ➡➡ We maken jaarlijks een overzicht van onze prestaties in relatie tot relevante wet- en regelgeving.
- ➡➡ We maken jaarlijks een update van het maatregelenplan op basis van de knelpunten en nemen dat op in het uitvoeringsprogramma.

In 2016 is het monitoringsplan “Hydraulica zuiveringstechnische werken” opgesteld. Dit wordt een vast onderdeel van de bedrijfsvoering. De toegang van al onze installaties, voor waterketen en watersysteem, moet aan wet- en regelgeving voldoen. De pilot toegangscontrole op de rwzi's Apeldoorn en Amersfoort is in 2016 afgerond. De maatregelen voor de overige installaties zijn in de meerjarenraming opgenomen. In 2017 gaan we daarvoor :

- Rwzi Terwolde en het transportsysteem rond Twello toekomstbestendig maken als onderdeel van het project Waterfabriek Wilp.
- Noodzakelijke vervangingsinvesteringen uitvoeren.
- Beginnen met de strategische verkenning van de gevolgen voor de investeringsgolf die vanaf 2022 wordt verwacht.

Discrepantie

We hebben de discrepantie, tussen zuiveringsinspanning en zuivingsheffing, teruggebracht tot het landelijk gemiddelde.

- 🏠 We dringen samen met gemeenten, omgevingsdiensten en Gemeenschappelijk Belastingkantoor Locosensus-Tricijn (GBLT) de discrepantie verder terug.

Van discrepantie is sprake als de gemeten vuilvracht in het aangeleverde afvalwater te hoog is ten opzichte van de heffingsomvang. De in 2014 ingezette lijn van de intensieve aanpak van de discrepantie continueren wij. Waarbij wij ons richten op het verbeteren van de meettechnieken van de vuilvrachten in het influent van de rwzi's en streven naar meer inzage in de vuilvrachten die via de rioolgemalen worden aangeleverd op de rwzi's. Het doel van deze inspanningen is om een discrepantiewaarde lager dan 15% te bereiken en te bestendigen.

Nauw samenwerken met de omgevingsdiensten, gemeenten en vooral GBLT is een voorwaarde voor het welslagen van het verscherpte toezicht bij de bedrijven. De controleurs van GBLT en het waterschap voeren in toenemende mate gezamenlijke controles uit waarbij er kennisuitwisseling plaatsvindt. Geconstateerd wordt dat het zinvol is deze complementaire kennis in te zetten.

Wij raken steeds meer overtuigd dat de verhoogde aandacht voor discrepantie permanent moet worden. We onderzoeken of er een discrepantieteam structureel moet worden ingesteld. In 2017 werken we verder met ons plan om de discrepantie te reduceren tot kleiner dan 15%.

4.4. Consequenties voor investeringen en exploitatie

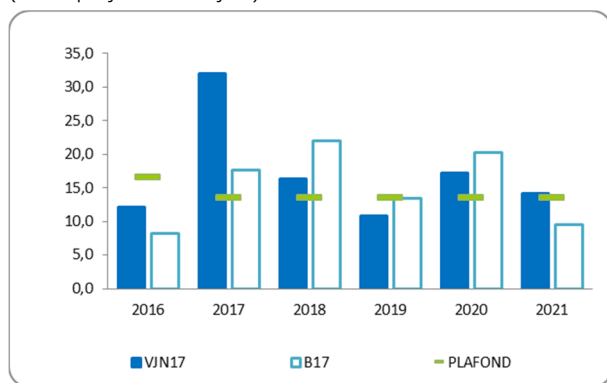
In deze paragraaf staat een aantal grafieken met betrekking tot de investeringen en de kostenontwikkeling van de exploitatie. Hierbij wordt de huidige raming (B17) vergeleken met de meerjarenraming van de voorjaarsnota (VJN17). In hoofdlijnen wordt toegelicht wat de belangrijkste veranderingen zijn.

Investeringen meerjarenraming

In de cijfers die volgen wordt een samenvatting van het totale programma weergegeven. Binnen dit programma vinden veel innovaties plaats, er wordt veel samengewerkt met partners en het gaat om hoge bedragen. Dit alles zorgt voor meer onzekerheid in de financiële cijfers. Met de kennis van dit moment zijn de lopende initiatieven meegenomen in de onderstaande ramingen, ook als sommige initiatieven nog relatief onzeker zijn.

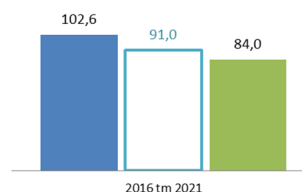
Waterketen

(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

B17 = Begroting 2017 en meerjarenraming tot en met 2021
VJN17 = Voorjaarsnota en meerjarenraming tot en met 2021

Totaal Netto: 2016-2021

Van deze € 91 miljoen is ± 40% nog in voorbereiding en niet concreet genoeg om te kunnen programmeren.

Hierin zit ook de te verstrekken achtergestelde lening inzake de Bio-energie Centrale Harderwijk B.V. van € 3,2 miljoen, zie verder § 8.3 en § 8.5.

De hoge piek van 2017 is aanzienlijk naar beneden gesteld ten opzichte van de voorjaarsnota. Grootste bijstelling daarin is de programmering van het project voor het transportsysteem Terwolde en nieuwbouw en renovatie rwzi Terwolde. Hiervan is ± € 10 miljoen verspreid naar 2018 en verder. Dat geldt tevens voor nieuwe initiatieven/terugverdienprojecten, ad € 8 miljoen.

Daarnaast is de overschrijding van het plafond is ten opzichte van voorjaarsnota gedaald. Dit komt omdat het initiatief 'slibdrogen rwzi Renkum/Parenco', in de voorjaarsnota nog geraamd op € 10 miljoen, vanwege de lopende aanbestedingsprocedure van het nieuwe contract voor de slibeindverwerking te vroeg komt.

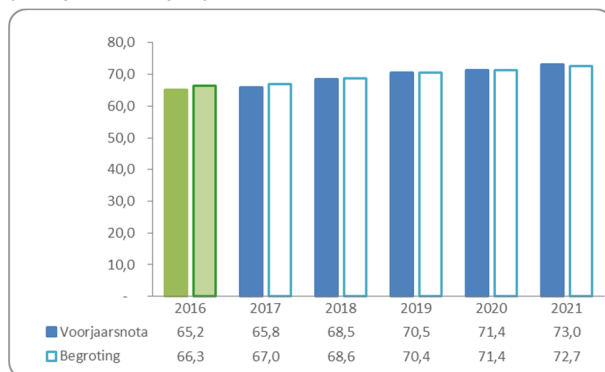
'Verwaardig van afvalwater en reststromen' en duurzaamheid.

In de totale opgave is hiervoor ± € 20 miljoen aan investeringen (waarvan ± € 6 miljoen aan 'TVP'-projecten⁸) geraamd. In het kort, inclusief de investeringswaarde:

- Waterfabriek Wilp, € 10 miljoen.
- Nieuwe Sanitatie Apeldoorn en Nijkerk, € 2 miljoen.
- Stedelijke waterbronnen, € 0,3 miljoen.
- Alternatieve rwzi De Glind, € 2 miljoen.
- Verwaardig van rioolwater en reststromen. Pilot om het in NEREDA slib aanwezige alginaat te extraheren, € 2,5 miljoen (TVP).
- Pilot Bio LNG. Hierbij zoeken we binnen een consortium naar de mogelijkheid om uit biogas, vloeibaar aardgas (LNG) te maken, € 1 miljoen (TVP).
- Verwaardig reststromen Nijkerk, € 2 miljoen (TVP).
- Ce2AC (Cellulose to Activated Carbon) te Ede, € 0,5 miljoen (TVP).

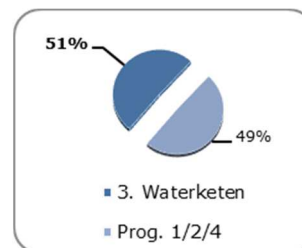
Exploitatie meerjarenraming

(bedragen x € 1 miljoen)

2016: groen = originele begroting

2016: groen + rand = begroting na mutaties (BURAP-2016)

Ten opzichte van de voorjaarsnota is de trend hoger komen te liggen. Dit wordt veroorzaakt doordat het beoogde voordeel voor de energiefabrieken van Amersfoort en Apeldoorn lager uitvalt. Mede daarom worden op dit moment optimalisaties uitgevoerd op Apeldoorn. Wat betreft Amersfoort zijn de energieprijzen gedaald ten opzichte van de referentiewaarden waar we eerder mee rekenden. Hierdoor vallen de opbrengsten voor energie terug levering lager uit. Daarnaast zijn de opbrengsten uit fosfaatleveringen lager geraamd. De technische prestatie van Amersfoort is nog steeds volgens verwachting. Deze lagere opbrengsten hebben een groot effect op de meerjarenraming, ten opzichte van de voorjaarsnota zo'n € 1 miljoen per jaar.

In de voorjaarsnota is door een conversiefout met te lage slibkosten gerekend, deze fout van ± € 1,7 miljoen per jaar is gecorrigeerd in de cijfers. Daarnaast bleek ook het btw

⁸ Zogenoemde 'terugverdienprojecten', rekening houdend met een terugverdiend tijd van maximaal 10 jaar. Tenzij uit een business case anders blijkt.

voordeel uit onze 'commerciële' activiteiten te laag te zijn geraamd, ook dit is gecorrigeerd. Het effect hiervan is ± € 0,4 miljoen.

Het effect van de investeringsramingen, lager en een egalere spreiding dan bij de voorjaarsnota, zorgt ervoor dat de afschrijvingslasten en rentelasten lager uitvallen, gemiddeld € 1,5 miljoen per jaar. De rentelast is ook gunstiger omdat de rente voor nieuw af te sluiten langlopende leningen goedkoper is dan waar eerder mee gerekend is.

Titel Beleidsbegroting 2017

Pagina 40 van 70

5. Besturen en belastingen

5.1. Inhoud

Programma 4 omvat naast bestuur, belastingen en bedrijfsvoering ook nog de programma overstijgende onderwerpen vergunningverlening en handhaving en, als bijzondere vorm van bedrijfsvoering, crisisbeheersing.

Kaders en uitgangspunten

- Op bestuurlijk niveau is een sterke verbinding met partners een belangrijk thema er wordt daarbij gestuurd op doelen en resultaten.
- De strategische agenda van het college van dijkgraaf en heemraden en het algemeen bestuur vormen mede input voor deze begroting.
- Voor dit programma zijn de prioriteiten: Koers 2021 en Gegevens op orde.

5.2. Waar staan we nu en wat komt er op ons af

5.2.1. Bestuur en waterpartnerschap

Bestuurlijke werkwijze

- Wij sturen op doelen.
- Wij werken aan onze bestuurlijke professionaliteit.
- Wij zijn transparant.
- Wij zijn vernieuwend.

Wij zijn waterpartner:

- Wij sturen op verbinding met partners.

Op het vlak van bestuurlijke werkwijze wordt het in 2016 ingezette pad in 2017 voortgezet en hebben we aandacht voor bestuurlijke integriteit en de adviesrol van de commissies.

Voorts willen we extra betekenis geven aan onze slogan "Partnerschap als Watermerk". Dit doen we door vernieuwende waterschap-werkwijzen toe te passen die inspelen op een netwerkmaatschappij waar vraagstukken steeds vaker in nieuwe samenwerkingsverbanden worden aangepakt. In 2017 geven we wederom invulling aan strategisch omgevingsmanagement. Onze focus komt te liggen op de volgende strategische speerpunten:

1. 'Uitvoeringsstrategie voor de stad',
2. 'Bodemverbetering',
3. 'Duurzaamheid waarbij terugwinnen van grondstoffen centraal staat' en
4. 'Sociale innovatie' (deze wordt samen met het algemeen bestuur uitgewerkt).

Het waterschap gaat in de komende planperiode 2017-2021 met meer partijen een verbintenis aan om de doelen beter te bereiken. In 2017 krijgt de samenwerking met Wageningen universiteit (WUR) vorm en inhoud en voor de Waterfabriek Wilp wordt een beleidsvoorstel gemaakt.

5.2.2. Belastingen

Waterschappen financieren hun activiteiten voornamelijk met belastingen. Onze doelen voor GBLT zijn:

- Wij zorgen voor volledige heffing.
- Wij zorgen voor complete bestanden.
- Wij handelen correspondentie adequaat af.
- Wij zorgen voor tijdige inning.

In het verleden hebben de waterschappen in de regio waaronder ook Vallei en Veluwe valt hun belastingprocessen gebundeld binnen de gemeenschappelijke regeling GBLT. Dit om enerzijds efficiënter te kunnen werken en anderzijds om kwetsbaarheden te verminderen. Na een aantal jaren van groei, er zijn inmiddels ook een aantal gemeenten aangesloten bij GBLT, is recent gebleken dat er behoefte is aan kwaliteitsverbetering en optimalisatie van de dienstverlening als ook de interne processen. Er is frequent overleg met GBLT, zowel bestuurlijk als ambtelijk. De Gemeenschappelijke Regeling heeft een bestuur vanuit de deelnemende organisaties en heeft een eigen begroting waarnaar verwezen wordt voor meer informatie.

5.2.3. Vergunningverlening, toezicht en handhaving

We hebben de veranderingen door de omgevingswet en de VTH-taken in het werkproces van vergunningverlening en handhaving geïmplementeerd

 We passen de Keur, leggers, algemene regels, beleidsregels en dagelijkse vergunnings- en handhavingspraktijk aan de Omgevingswet aan.

We hebben onze adviserende rol ten aanzien van indirecte lozingen geïntensiveerd.

 We brengen in beeld wat de consequenties voor vergunningverlening en handhaving van de invoering van normen voor nieuwe stoffen en overige stoffen zijn.

 We maken een uitvoeringsplan en voeren dit uit.

 In beeld brengen van de consequenties voor vergunningverlening en handhaving van de uitbreiding van grondwatertaken. Aansluitend maken we een uitvoeringsplan en voeren dit uit.

 We adviseren gemeenten en omgevingsdiensten over de toezicht op indirecte lozingen, met als doel de toezicht te intensiveren.

Om te borgen dat de kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) aantoonbaar op orde is, hebben Rijkswaterstaat en de waterschappen besloten de 'Kwaliteitscriteria Waterbeheer voor VTH' vast te leggen. In 2016 wordt getoetst of er voldaan wordt aan de Kwaliteitscriteria en in 2017 treffen we indien nodig verbetermaatregelen.

Op basis van de bestuurlijk vastgestelde prioritering en de samenwerkingsafspraken met onder meer de omgevingsdiensten wordt een uitvoeringsprogramma toezicht en handhaving 2017 opgesteld en uitgevoerd. Op deze wijze borgen we dat de beschikbare capaciteit op een effectieve en efficiënte wijze wordt ingezet. Een belangrijk speerpunt in 2017 is de verdere samenwerking c.q. integratie van advies en toezicht in het kader van

de heffingen, werking van de zuiveringstechnische voorzieningen en de kwaliteit van het ontvangend oppervlaktewater.

Omgevingswet

De Omgevingswet wordt naar verwachting in 2019 van kracht. Parallel aan de wetswijziging vindt tot de periode 2024 een digitaliseringstraject plaats. In 2016 krijgt de uitwerking van de Omgevingswet (raamwet) in de Algemene Maatregelen van Bestuur vorm. Dit gebeurt in samenspraak met de betrokken overheden. In 2017 wordt gestart met de implementatie van de Omgevingswet conform het implementatieplan dat eind 2016 wordt vastgesteld. In 2017 wordt gestart met de herziening van de Keur, waarbij niet het uitgangspunt "nee, tenzij", maar "ja, mits" gehanteerd wordt. Integratie van werkprocessen en samenwerkingsafspraken met partners op het gebied van onder andere Omgevingsvisies, vergunningverlening, toezicht en handhaving worden voorbereid. In 2017 wordt tevens gewerkt aan de voorbereidingen op het gebied van het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Hier bestaat tevens een duidelijke relatie met het project "Gegevens op orde".

5.2.4. Crisisbeheersing

Het doel van crisisbeheersing is om de negatieve gevolgen van een crisissituatie te beperken en om na een crisissituatie snel terug te keren naar de gewenste situatie. Hiervoor hebben we een effectieve crisisorganisatie, die in actie komt bij calamiteiten. Zo zijn we voorbereid op dreigende of verstorende situaties. Om dit doel te bereiken zijn, in lijn met de landelijke visie van de waterschappen op crisisbeheersing, de volgende (tussen)doelen tot en met 2018 gesteld:

We hebben vakbekwame medewerkers in de crisisorganisatie. Zij zijn geselecteerd, opgeleid en geoefend op basis van vastgestelde rolprofielen.

➡➡ We trainen de leden van de crisisorganisatie door het aanbieden van vooraf vastgestelde opleidingen en trainingen, gericht op het individueel verbeteren van de leden.

Wij werken netcentrisch; we zorgen voor effectieve crisiscommunicatie, waarbij duiding van de situatie en samenwerking met netwerkpartners hand in hand gaan.

➡➡ We investeren in goede crisiscommunicatie.

🏠 Wij organiseren met onze buurwaterschappen gezamenlijke oefeningen.

De waterschappen voldoen aan de vastgestelde kwaliteitscriteria.

➡➡ We hebben een calamiteitenplan (crisisplan) dat is gebaseerd op het landelijke model.

➡➡ We voeren jaarlijks twee calamiteitenoefeningen uit.

In 2017:

- Participeren we actief in regionale en landelijke samenwerkingsverbanden. Samen met de vijf waterschappen in het Platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden-Nederland organiseren wij eind 2017, ter afsluiting van de beleidsperiode 2013-2017, een gezamenlijke oefening Deining en Doorbraak.
- Zijn de veiligheidsregio's volwaardig partner. Goed informatiemanagement en een informatie gestuurde besluitvorming zijn hierbij belangrijke voorwaarden. Begin 2017 is netcentrisch werken operationeel binnen ons waterschap. Later in 2017 wordt de aansluiting naar de veiligheidsregio's uitgerold.

- Worden het calamiteitenplan en de calamiteitenbestrijdingsplannen vernieuwd conform de landelijk ontwikkelde blauwdruk.
- Hebben we vakbekwame leden van de crisisorganisatie door opleiden, trainen en oefenen op basis van vooraf vastgestelde profielen.
- Verbeteren we de crisiscommunicatie. Dit betekent: gedegen woordvoering onder crisissomstandigheden, een actueel mediabeeld, en vormen en volgen van een communicatiestrategie die past bij de omstandigheden.
- Starten we met het ontwikkelen van overstromingsscenario's.

5.2.5. Bedrijfsvoering

Formatie-ontwikkeling en ambitie

De afgelopen jaren is gewerkt aan de realisatie van de fusiedoelstellingen. In dezelfde periode heeft het bestuur nieuwe ambities voorgenomen richting de toekomst. Tevens wordt meer gestuurd op de doelen van de organisatie. Het algemeen bestuur heeft met de voorjaarsnota ingestemd met een doelen gestuurde uitbreiding van de formatie. De formatie wordt flexibeler en meer bepaald door de opgave en kan dus fluctueren. In de Voorjaarsnota 2017-2021 zijn hiervoor vooralsnog vier categorieën/doelen benoemd.

Voor 2017 is € 2 miljoen vrijgemaakt voor de volgende doelen/ambities:

- Kwaliteit- en kennisimpuls ten aanzien van projecten, processen en prestaties (2017-2021: 13-20 fte).

Op dit moment wordt vaak kostbare kennis kortstondig ingehuurd vanuit de markt. Dit leidt tot onvoldoende eigenaarschap waaruit ongewenste risico's kunnen ontstaan, kennis weglekt, we onvoldoende rendement uit innovaties krijgen en een hoge werklast creëert bij de eigen mensen. Een voorbeeld hiervan betreffen de dijkverbeterprojecten die een forse inspanning en bijbehorende capaciteit vragen. Op basis van landelijke kentallen en regionale specificatie is een capaciteitsraming gemaakt die streven naar 2/3 eigen formatie en 1/3 inhuur vanuit de markt.

- Uitbreiding wettelijke taken (2017-2021: 3-4 fte)

Diverse wetten die impact hebben op ons werk worden of zijn doorgevoerd.

Tegelijkertijd gaat ons dagelijkse werk gewoon door. De grootste wijziging en inspanning zit de komende jaren in de implementatie van de omgevingswet maar ook wetgeving rondom digitalisering, privacy, beveiliging als ook leggerbeheer.

- Beheer en onderhoud van nieuwe, innovatieve installaties (2017-2021: 1-6 fte)

Door in te zetten op duurzaamheid en hiermee te innoveren en het omarmen van nieuwe technologieën breiden onze bestaande installaties uit. Deze extra installaties en nieuwe technologieën vragen uitbreiding van kwalitatief goed geschoolde medewerkers die werken volgens de bijbehorende kwaliteitsnormen. Uitbreiding van installaties betreft met name rwzi's en beperkt in het watersysteem.

- Waterpartnerschap (2017-2021: 4-10 fte)

Waterpartnerschap is de ingeslagen weg om onze doelen te realiseren. Dit vraagt een andere manier van handelen, mee bewegen met de doelen van onze partners en hiermee ook onze eigen doelen realiseren. Mede door de aangepaste manier van werken, onder andere door de invulling van strategisch omgevingsmanagement, vraagt dit extra capaciteit.

Zoals al in de voorjaarsnota is aangekondigd is de inzet niet overal traditioneel en vast maar waar mogelijk modern en flexibel. Het gaat hiermee niet om structurele keuzes. De inzet is dat de capaciteit meer flexibel mee kan bewegen met de hoeveelheid werk en de gestelde doelen.

Koers 2021

Vanuit de Lange Termijn Visie zagen we veranderende werkwijzen ontstaan in de samenwerking met onze omgeving en samenwerkingspartners. Ook zien we andere en vernieuwende technologieën die ons gaan bereiken of ons al bereikt hebben. Om ervoor te zorgen dat we daadwerkelijk anticiperen en klaar zijn voor deze toekomst krijgt "Talent werkt!" een vervolg en zetten gericht in op de talentontwikkeling en toekomstgerichte inzetbaarheid van medewerkers. Om een goede partner te zijn zorgen we ervoor dat onze processen goed op elkaar aansluiten en we binnen met buiten kunnen verbinden. Processen werken uitsluitend als we ook echt samen werken. "Samen werkt!" is ook in 2017 de kapstok voor activiteiten en ontwikkeltrajecten om de samenwerkingscultuur verder te verbeteren. In 2017 optimaliseren we verschillende processen en maken daarbij gebruik van het LEAN-principe.

Talent werkt

Iedereen heeft zijn eigen talent. Hoe kun je deze talenten optimaal inzetten? En hoe kun je elkaars talenten benutten? Onder de titel 'Talent werkt!' maakt Vallei en Veluwe medewerkers bewust hoe zij hun talenten en ambities kunnen inzetten en ontwikkelen. In 2016 zijn we gestart met Strategische Personeel Planning (SPP). Alle teams en afdelingen hebben in kaart gebracht welke in- en externe ontwikkelingen spelen en een analyse gemaakt van het gewenste personeelsbestand in de toekomst in relatie met de huidige bezetting. Vervolgens wordt in 2017 een actieplan opgesteld om het verschil tussen huidige en gewenste situatie te overbruggen.

Daarnaast werken we in 2017 onder andere aan:

- Talent Ontwikkel Programma voor medewerkers.
- Talenten/klussenbank; matchen van klussen/projecten en beschikbaar talent/capaciteit.
- Implementatie van beleid voor invulling vacatures, rollen, vervanging en inhuur; zorgen voor optimale bezetting en creëren van kansen voor medewerkers om zich te ontwikkelen.

Samen werkt

Onder de titel 'Samen Werkt!' maken we medewerkers voortdurend bewust van de noodzaak om samen te werken om het dagelijkse werk soepel en toekomst gericht te laten verlopen.

De procesverbinders prikkelen en stimuleren de samenwerking in de organisatie. In nauwe samenwerking met teamleiders en afdelingshoofden zorgen ze voor het oplossen van blokkades en het realiseren van 'flow' in processen.

In 2017 zetten we het leiderschapontwikkelingstraject voort. Leren en ontwikkelen is een belangrijk thema gericht voor alle leidinggevend en medewerkers. De eerder zelf ontwikkelde "real life" simulatie Proces gericht samenwerken wordt in module vorm een aantal keren uitgevoerd. Deze simulatie kunnen medewerkers in 2017 ook volgen.

Daarnaast werken we in 2017 onder andere aan:

- Het verder uitbouwen van cultuur van voortdurend verbeteren.
Er is voor een aantal processen in 2016 LEAN trajecten gestart; Juridische zaken, opleidingen, en de BBP cyclus.
- Het verbinden op hoofdlijnen van de grote interne projecten en het optimaliseren (en digitaliseren) van deze processen.
- De verbinding tussen de binnen- en buitendienst door het organiseren van Inspiratie sessies speciaal gericht op deze verbinding.

Communicatie

'Communicatie is van ons allemaal', is de titel van ons communicatiebeleidsplan 2015-2019. In 2015-2016 zijn we gestart met het uitvoeren van het communicatiebeleidsplan. In 2017 zetten we de ingezette lijn voort. We dragen bij aan de manier waarop we communiceren en samenwerken met onze omgeving. Focus aanbrengen in waar we met communicatie aandacht aan besteden, is daarbij belangrijk. Dat vraagt om het maken van keuzes door bestuur, directie en communicatie. We zijn ervan overtuigd dat we beter zichtbaar zijn, door te kiezen waarop we ons profileren.

In 2017 richten we ons op:

- We vergroten de zichtbaarheid van onze organisatie door onder andere inzet van proactieve persbenadering, actieve inzet van sociale media waarbij interactie steeds meer een rol heeft en door het faciliteren van projectleiders en bestuurders bij hun (media)optredens en communicatie uitingen.
- We professionaliseren door en zetten in op het communicatiever maken van de organisatie en leren werken met stakeholderanalyses bij het maken communicatiekeuzes.
- We geven diverse trainingen op het gebied van sociale media.
- We versterken de interne communicatie.

- We zetten nieuwe en innovatieve middelen en methoden in om kinderen en daarmee hun ouders te betrekken bij het werk en de meerwaarde van ons waterschap.
- Waar mogelijk zetten we arbeidscommunicatie (vacatures) in om het waterschap zichtbaar te maken.

Investeren in Informatie en Gegevens op orde

Het waterschap wordt naast het uitvoeren van primaire taken steeds meer een informatie c.q. kenniscentrum. Het op orde houden van de gegevens wordt, mede door wetgeving, een steeds belangrijke taak.

Het meerjarenprogramma "Gegevens op orde" heeft als doel om te beschikken over goede en gevalideerde gegevens die (onbeperkt) gedeeld worden met partners. Niet alleen voor de reguliere bedrijfsvoering maar ook voor thema's als "assetmanagement" en "calamiteitenzorg" en "waterinformatie" zijn betrouwbare gegevens cruciaal voor het functioneren van de organisatie. Een werkgroep die functioneert op basis van een continue prioritering maakt voorstellen voor het oplossen van concrete knelpunten.

Waterinformatie

In 2016 is de term "Centrale Regie" omgedoopt in "Waterinformatie". Waterinformatie gaat over alle belangrijke beheer- en onderhoudstaken van het waterschap, inclusief toekomstige taken in energie- en grondstoffenwinning en grondwaterbeheer. In 2017 starten de eerste concrete activiteiten die volgen uit de opgestelde visie.

Assetmanagement

In 2017 ligt de focus op het borgen van assetmanagement in de reguliere interne bedrijfsprocessen. In 2017 ronden we het deelproject Riooltransportleiding af. We starten met het opstellen van 3 assetplannen voor waterketen, watersysteem en waterkering. In deze assetplannen worden de bedrijfsdoelen vertaald naar de impact op de assets op lange (30 jaar) en op korte (5 jaar) termijn. De bèta versie van de assetplannen vormen een belangrijke onderbouwing van de voorjaarsnota 2018 en de begroting 2018.

Procesautomatisering en Procesinformatisering

In 2017 wordt conform de eerder opgestelde visie gerealiseerd:

- Standaardisatie van PLC's (Programmable Logic Controllers; de procesbesturingscomputers).
- Een eenduidige en intelligente alarmering ter bewaking van processen en installaties voor zowel watersysteem- als waterketenbeheer, in de toekomst ook voor samenwerkende partners.
- Een dashboard laag over de verschillende SCADA (Supervisory Control and Data Acquisition, de bedieningssoftware voor operators) systemen van waterketenbeheer en toekomstig ook watersysteembeheer en partners heen.

Duurzaamheid

In lijn met ons eigen beleid om in 2025 energieneutraal te zijn, gaan we bij investeringskeuzes het energieverbruik laten meewegen. Ook willen we een zo duurzaam

mogelijke inzet van ons biogas. Binnen de bedrijfsvoering gaat het team Duurzame ontwikkeling (TDO) een rol spelen bij het uitvoeren van duurzaamheidsprojecten. We nemen deel aan een stimuleringsprogramma voor bedrijven en overheid Lean en Green. Wij gaan ons actief inspannen om ons mobiliteitsproces duurzamer te maken.

In 2017 gaan we:

- Onze duurzaamheidsdoelstellingen concreet en meetbaar maken.
- Aan de slag met bewustwording in de organisatie.
- Een Coördinatiepunt Duurzaamheid organiseren.
- Een duurzamer wagenparkbeleid opstellen.
- Verbeterde afvalscheiding realiseren.

ICT en informatievoorziening

Zowel voor de digitalisering van processen als het invoeren van digitaal werken is een groot aantal projecten en activiteiten gepland voor 2017. De projecten hebben als doelstelling om alle werkzaamheden en alle klantencontacten geheel digitaal te kunnen afhandelen, conform wetgeving op dit punt. Om te anticiperen wordt de komende jaren geïnvesteerd.

Met HDSR is er een samenwerking. Doel is om de kwetsbaarheid te verkleinen en het bespaart kosten en uren. Eind 2016 wordt er bestuurlijk afgewogen of er een volgende fase in de samenwerking komt.

Facilitair

Het nieuwe bedrijfsautobeleid wordt geïmplementeerd, waarbij het verduurzamen van het wagenpark een belangrijk uitgangspunt is. Het hoofdkantoor in Apeldoorn wordt op een aantal punten verbeterd, zoals het vernieuwen van de vergaderzalen Veluwe A en B en de serverruimte.

Externe certificering kwaliteitsmanagementsysteem

Om onze kerntaken veilig, verantwoord en goed uit te voeren, wordt onze bedrijfsvoering ondersteund door een geïntegreerd managementsysteem op het gebied van kwaliteit, arbo en milieu. Ons jaarlijkse auditprogramma waarmee we onszelf kritisch en leergierig beschouwen, maakt bijvoorbeeld onderdeel uit van dit systeem.

Voor 2017 wordt beoogd om een interne audit uit te voeren op de werking van de gehele organisatie conform de geldende normen. Mogelijk resulteert dit eind 2017 in een externe aanvraag voor totale certificering van ons waterschap. Hoewel deze certificering niet het hoofddoel is, belonen we onszelf daarmee wel middels externe erkenning voor onze werkwijzen.

5.3. Consequenties voor investeringen en exploitatie

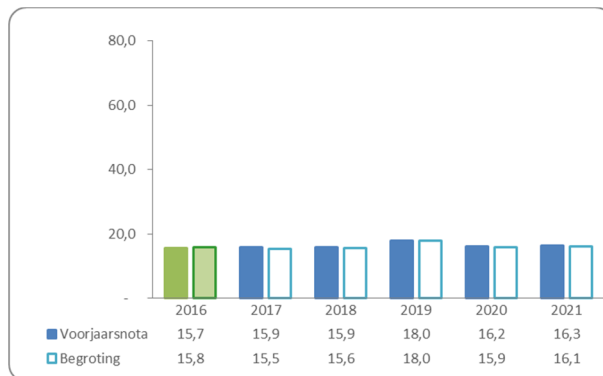
In deze paragraaf staat een aantal grafieken met betrekking tot de investeringen en de kostenontwikkeling van de exploitatie. Hierbij wordt de huidige raming (B17) vergeleken met de meerjarenraming van de voorjaarsnota (VJN17). In hoofdlijnen wordt toegelicht wat de belangrijkste veranderingen zijn. Dit is exclusief bedrijfsvoering.

Investerings meerjarenraming

In de cijfers die volgen wordt een samenvatting van het totale programma (netto) weergegeven. Omdat de investeringen binnen dit programma volledig gerelateerd zijn aan de bedrijfsvoering worden deze in de volgende paragraaf behandeld.

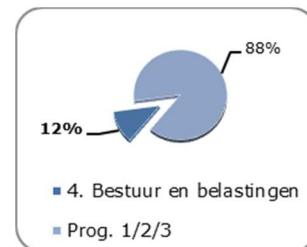
Exploitatie meerjarenraming

(bedragen x € 1 miljoen)

2016: groen = originele begroting

2016: groen + rand = begroting na mutaties (BURAP-2016)

In 2019 is een trendbreuk zichtbaar in verband met de toekomstige verkiezingen die op € 2 miljoen zijn geraamd. Verder zijn er geen structurele of incidentele wijzigingen ten opzichte van de trend uit de voorjaarsnota en 2016.

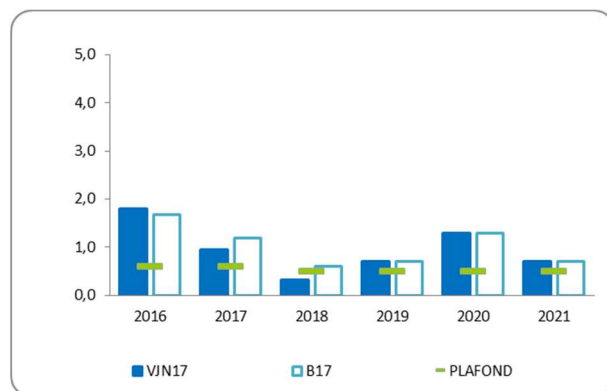
5.4. Consequenties voor investeringen en exploitatie bedrijfsvoering

In deze paragraaf staat een aantal tabellen met toelichting met betrekking tot de investeringen en de netto kostenontwikkeling van de exploitatie. Deze hebben betrekking op de producten van de ondersteunende diensten (PICOFACH⁹).

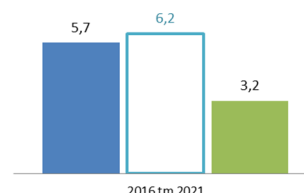
Investerings meerjarenraming

In de cijfers die volgen wordt een samenvatting van het totale programma (netto) weergegeven. Er wordt een vergelijking gemaakt met de voorjaarsnota cijfers (VJN17) en het plafond. Hierbij zijn de in de vorige paragraaf vermelde zaken verwerkt.

Bedrijfsvoering

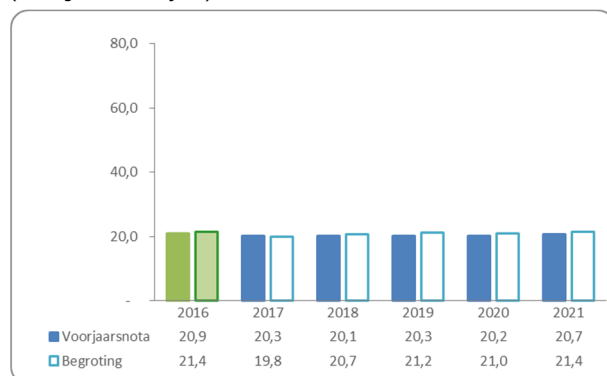
Totaal 2016-2021 Netto

De totale kalender is op te splitsen in 2 grote onderdelen, te weten ICT investeringen, ± € 3,0 miljoen en vervanging en uitbreiding van dienstauto's, € 3,2 miljoen. In ICT middelen is voor de jaren 2017 en 2018 € 0,3 miljoen extra geraamd ten behoeve van de omgevingswet. De vervanging van ICT middelen in 2020 zijn ook opgenomen. Daarnaast stijgt het aantal dienstauto's als gevolg van de eerder benoemde formatiegroei (uiteraard alleen voor die functies waar dat nodig is).

Exploitatie meerjarenraming

(bedragen x € 1 miljoen)

2016: groen = originele begroting

2016: groen + rand = begroting na mutaties (BURAP-2016)

In de meerjarenraming zijn twee zaken gewijzigd ten opzichte van de voorjaarsnota. De kosten van het pand Leusden zijn na de verhuurperiode weer in de cijfers opgenomen. Daarnaast loopt het project opschonen van het archief langer door dan waar in de voorjaarsnota rekening mee was gehouden. Hiervoor is voor de

⁹ PICOFACH is een acroniem binnen de bedrijfsvoering en staat voor: •Personeel • Inkoop • Organisatie • Financiën •Automatisering •Communicatie(intern) •Huisvesting.

jaren 2017 tot en met 2019
totaal € 0,7 miljoen nodig.

6. Begroting en meerjarenraming

6.1. Financiële kaders voor de periode tot en met 2021

De financiële kaders voor de komende jaren zijn:

- Het is onze bestuurlijke ambitie om met de belastingtarieven en belastingdruk onder de in het Bestuursakkoord Water gestelde lijn te blijven en daarmee tot de vijf laagste waterschappen van Nederland te horen.
- Wij zorgen ervoor dat onze schuldpositie niet structureel toeneemt, i.c. een schuld van € 322 miljoen maximaal eind 2018, en geen verdere groei tot en met 2021. Dit is exclusief de zogenoemde terugverdienprojecten.
- Meevallers worden bij voorkeur ingezet voor verlaging van de schuldpositie;
- Het investeringsprogramma volgt uit de opgaven voor het waterbeheer zoals gesteld in het WBP, afgestemd op de schuldpositie, d.m.v. een plafond.
- Wij bepalen welke toekomstige innovatieve investeringen¹⁰ wij gaan uitvoeren op basis van aparte business cases.

In deze begroting inclusief meerjarenraming is gerekend met:

- Inflatiepercentages van:

INFLATIE	2017	2018	2019	2020	2021
— ■ ■ ■ ■ ■	1,00%	1,40%	1,50%	1,60%	1,80%

- Loonontwikkeling die gelijk is de nieuwe CAO 2015/2016 en daarna de inflatie.
- Rentepercentage van 1,5% voor alle nieuwe of te vervangen leningen in 2017, 2% in 2018 en de jaren daarna 2,5%.

De volgende zaken zijn geactualiseerd t.b.v. de meerjarenraming:

- De investeringskalender.
- De structurele kosten/baten uit BURAP 2016 worden meegenomen.
- Stand van de reserves op basis van de BURAP 2016, eventueel geactualiseerd met de Latest Estimate Oktober 2016.
- Structurele kosten/baten (anders dan inflatie) volgend uit investeringsopgaves (bijvoorbeeld het in onderhoud nemen van de 'ruimte voor de rivier' dijken of effecten van de energiefabrieken, et cetera);
- De belastingeenheden op basis van de laatste inzichten, bron GBLT.

¹⁰ Zogenoemde 'terugverdienprojecten', rekening houdend met een terugverdiend tijd van maximaal 10 jaar. Tenzij uit een business case anders blijkt.

6.2. Begroting per kostendrager

In 2017 begroten wij de netto kosten op € 134 miljoen. Verdeeld over de twee kostendragers, ten opzichte van 2015 en 2016¹¹.

Begroting per Kostendrager excl. Watersysteemheffing en Zuiveringsheffing x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting na Mutaties 2016	Begroting 2017	Saldo 2017 -/- BnM 2016
	2015	2016			
1. Watersysteembeheer	54.417	56.928	56.538	58.421	1.882
2. Zuiveringsbeheer	73.778	74.037	75.281	75.674	393
Resultaat voor Belastingen	128.194	130.965	131.819	134.094	2.275

De totale netto kosten nemen in 2017 met € 2,3 miljoen (1,7%) toe ten opzichte van de begroting na Mutaties 2016. Inclusief de belastingopbrengsten laat dit het volgende resultaat zien:

Resultaat per Kostendrager x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting na Mutaties 2016	Begroting 2017	Saldo 2017 -/- BnM 2016
	2015	2016			
1. Watersysteembeheer	1.266	1.248	916	780	-136
00 Netto Kosten	53.177	56.127	55.728	57.661	1.933
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten					
Kwijtschelding Watersysteemheffing	729	702	702	709	7
Oninbaar Watersysteemheffing	102	50	50	51	1
81 Belastingopbrengsten	-53.150	-55.680	-55.622	-57.641	-2.018
89 Dekkingsverschil	408	49	58	-0	-58
2. Zuiveringsbeheer	-1.036	-0	1.729	500	-1.229
00 Netto Kosten	70.898	72.316	73.555	73.937	382
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten					
Kwijtschelding Zuiveringsheffing	1.634	1.520	1.520	1.535	15
Oninbaar Zuiveringsheffing	1.143	200	200	202	2
81 Belastingopbrengsten	-74.814	-74.037	-73.552	-75.174	-1.622
89 Dekkingsverschil	103	1	6	-1	-7
Resultaat (+ = tekort)	230	1.248	2.645	1.280	-1.365

Waarbij de dekking uit de volgende reserves volgt:

Resultaatbestemming x € 1.000	Begroting	Begroting na Mutaties 2016	Begroting 2017
	2016		
1. Watersysteembeheer	1.248	916	780
Algemene reserves	-	-	-
Bestemmingsreserve tariefseglisatie	1.118	916	1.280
Bestemmingreserve Innovatie	-	-	-
Bestemmingsreserve Baggeren	130	130	-500
Bestemmingsreserve Waterpotentie Landelijk en Stedelijk gebied	-	-	-
2. Zuiveringsbeheer	-0	1.729	500
Algemene reserves	-	-	-
Bestemmingsreserve tariefseglisatie	-	1.729	500
Bestemmingreserve Innovatie	-	-	-
Bestemmingsreserve Klimaat Actieve Stad	-	-	-

6.3. Meerjarenraming per kostendrager

In de meerjarenraming is naast de inflatietrend en rente voor leningen rekening gehouden met het kosten en baten effect van de investeringsprojecten die komende jaren worden opgeleverd.

Kostendragers x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting na mut.	Begroting	MJP			
	2015	2016	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1. Watersysteembeheer	54.417	56.928	56.538	58.421	60.200	61.508	60.039	59.742
2. Zuiveringsbeheer	73.778	74.037	75.281	75.674	77.391	80.662	80.416	81.901
Resultaat voor Belastingen	128.194	130.965	131.819	134.094	137.591	142.170	140.455	141.642

In de § 6.7 worden de cijfers in relatie gebracht met de belastingopbrengsten.

¹¹ 2015 jaarrekeningcijfers en 2016 originele begroting en begroting na mutaties (BURAP 2016)

6.4. Begroting per programma¹²

Begroting per Programma x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting na Mutaties	Begroting	Saldo 2017 -/- BnM
	2015	2016	2016	2017	2016
1. Veiligheid	15.991	16.780	15.251	17.670	2.418
2. Voldoende en schoon water	27.792	30.755	31.929	31.480	-448
3. Waterketen	62.013	65.214	66.321	66.968	647
4. Bestuur en Belastingen	18.279	15.695	15.782	15.480	-301
Totaal Programma's	124.074	128.443	129.283	131.598	2.315
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	3.609	2.472	2.472	2.497	25
Kwijtschelding Watersysteemheffing	729	702	702	709	7
Kwijtschelding Zuiveringsheffing	1.634	1.520	1.520	1.535	15
Oninbaar Watersysteemheffing	102	50	50	51	1
Oninbaar Zuiveringsheffing	1.143	200	200	202	2
89 Dekkingsverschil	511	50	64	-1	-65
Dekkingsmiddelen	4.120	2.522	2.536	2.496	-40
Resultaat voor Belastingen	128.194	130.965	131.819	134.094	2.275
81 Belastingopbrengsten					
Verontreinigingsheffing		-125	-238	-125	113
Watersysteemheffing	-53.150	-55.555	-55.385	-57.516	-2.131
Zuiveringsheffing	-74.814	-74.037	-73.552	-75.174	-1.622
Belastingopbrengsten	-127.964	-129.717	-129.174	-132.814	-3.640
Resultaat (+ = tekort)	230	1.248	2.645	1.280	-1.365

De belangrijkste veroorzakers van wijzigingen zijn in de programmahoofdstukken toegelicht.

6.5. Meerjarenraming per programma¹³

In de meerjarenraming is naast de inflatietrend en rente voor leningen rekening gehouden met het kosten en baten effect van de investeringsprojecten die komende jaren worden opgeleverd. In de programmahoofdstukken zijn de meerjarenramingen op hoofdlijnen toegelicht.

Programma's x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting na mut.	Begroting	MJP			
	2015	2016	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1. Veiligheid	15.991	16.780	15.251	17.670	17.946	18.426	17.700	16.508
2. Watersysteem	27.792	30.755	32.069	31.480	32.996	32.862	32.975	33.737
3. Waterketen	62.013	65.214	66.321	66.968	68.614	70.416	71.387	72.692
4. Bestuur en Belastingen	18.279	15.695	15.642	15.480	15.503	17.896	15.782	16.047
Totaal Programma's	124.074	128.443	129.283	131.598	135.060	139.601	137.844	138.985

¹² In de programma indeling zijn de kosten voor Calamiteiten, Vergunningverlening en handhaving gecorrigeerd naar programma 4 Besturen en Belastingen.

¹³ Exclusief Dekkingsmiddelen niet zijn de belastingen, zoals Kwijtschelding en Oninbaar en Dekkingsverschil.

6.6. Investerings per programma

In de onderstaande tabellen staat de totale geprogrammeerde investeringsopgave tot en met 2021 zoals verantwoord in de programmahoofdstukken.

(NETTO bedragen en afgerond op x € 1 miljoen)

Investerings per Programma	Plafond 2016-2021	2016	Raming 2017	2018-2021	Totaal	Ruimte
1. Veiligheid ¹⁴	14	1	0	11	12	2
2. Watersysteem	26	3	4	18	25	1
3. Waterketen ¹⁵	84	8	11	62	81	3
4. Besturen en belasting	4	2	1	3	6	2
TOTAAL	128	14	16	94	124	4

Uit bovenstaande tabel blijkt dat we op totaal niveau binnen het gestelde plafond blijven, waarbij de onderstaande investeringen niet zijn meegenomen.

(NETTO bedragen en afgerond op x € 1 miljoen)

Bijzondere Investerings per Programma	tot en met 2015	Plafond 2016-2021	2016	Raming 2017	2018-2021	Totaal
1. DVP Eem en Randmeren	1	n.v.t.	3	6	-10	-1
1. Ruimte voor de Rivier	-14	n.v.t.	-6	20	0	14
2. KRW IJssel	-1	n.v.t.	-1	2	0	1
3. WK – TV-Projecten	0	n.v.t.	0	3	3	7
3. WK – Bio-energie Centrale Harderwijk	0	n.v.t.	0	3	0	3
TOTAAL	-14		-4	34	-7	24

De investeringen met betrekking tot de nummers 1 en 2 zijn 'werken voor derden' en worden volledig door het Rijk gefinancierd. Wat in deze tabel opgenomen is, is de rest opgave hiervan voor de periode 2016 tot en met 2018. Indien het positief bedrag is betekent dat we in de jaren voor 2016 een voorschot hebben ontvangen. Onder nummer 3 zijn investeringen in terugverdienprojecten en de achtergestelde lening ten behoeve van de Bio-energie centrale Harderwijk uit het programma Waterketen weergegeven.

¹⁴ Exclusief project DVP Zuidelijke Randmeren en Eem (i.v.m. subsidieschema) en Ruimte voor de Rivier en KRW IJssel.

¹⁵ Exclusief de terugverdien projecten en de achtergestelde lening t.b.v. Bio-energie Centrale Harderwijk.

6.7. Belastingopbrengsten per kostendrager

De volgende grafieken laten de kostenontwikkeling per kostendrager zien en de daarbij geraamde belastingopbrengsten. Tevens wat de stand van en de benodigde inzet uit of toevoeging aan de bestemmingsreserves is.

Watersysteembeheer

De kostenlijn toont in latere jaren een lichte daling, voornamelijk veroorzaakt door 'opbrengsten' voor het personeel inzake de nieuwe HWBP opgaves uit het programma Veiligheid. In de onderstaande trend is ook de capaciteitsuitbreiding opgenomen. In totaliteit kan worden geconcludeerd dat de exploitatietrend ten opzichte van de voorjaarsnota nauwelijks wijzigt.

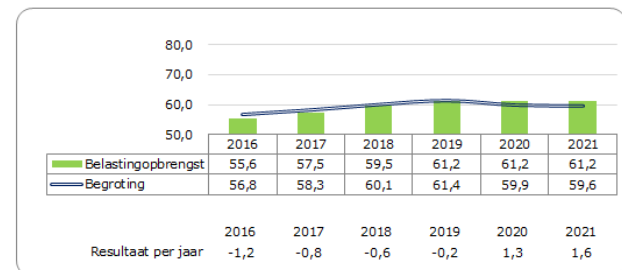
(bedragen x € 1 miljoen)

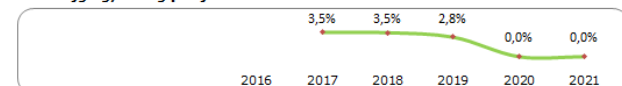
In vergelijking met de voorjaarsnota wordt een kleinere reserve opgebouwd. Dit komt omdat we de stijging in 2017 met 4,3% en de stijging in 2018 met 2,8% gaan egaliseren tot 2x 3,5%. Dit doen wij om lastendrukprofielen onder de 5% te houden. Eind 2019 is de reservepositie voor tarief egalisatie nihil en deze loopt op tot € 2,9 miljoen eind 2021. In onderstaand overzicht is naast het verloop van de tarief egalisatiereserve ook het verloop van de baggerreserve opgenomen.

(bedragen x € 1 miljoen)

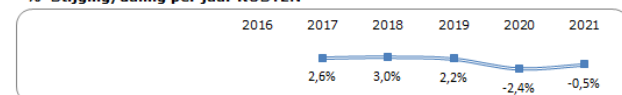
Exploitatie versus Belastingopbrengst

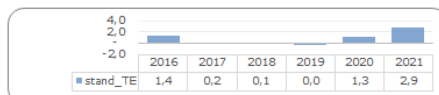
% Stijging/daling per jaar OMZET

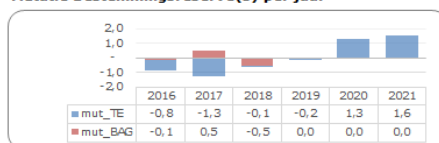
% Stijging/daling per jaar KOSTEN

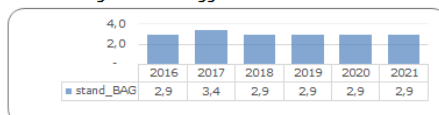
Bestemmingsreserve Tariefegalisatie <eindstand>

Mutatie Bestemmingsreserve(s) per jaar

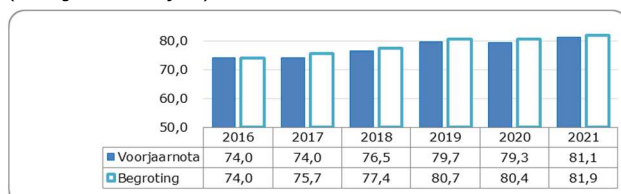
Bestemmingsreserve Baggeren <eindstand>

Zuiveringsbeheer

De kostenlijn ligt hoger dan eerder geraamd, de belangrijkste reden is benoemd in het programma Waterketen, namelijk de lagere opbrengsten van de energiefabrieken en het effect van de onjuiste slibramingen en btw-ramingen.

(bedragen x € 1 miljoen)

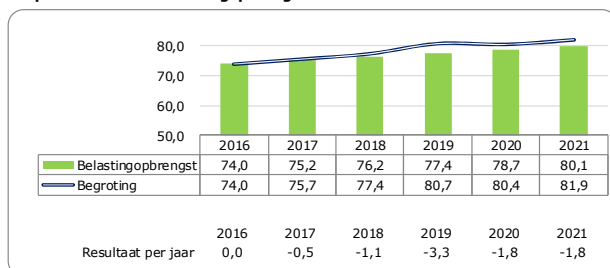

Met deze nieuwe kostentrend is het niet mogelijk om de opbrengstraming van de voorjaarsnota te handhaven zonder dat de tarief egalisatie reserve eind 2021 negatief is. Daarom is in de nieuwe berekeningen voor een omzetlijn gekozen waarbij 2017 met 1,5% stijgt en die daarna gelijk is aan de inflatieverwachting. Hierbij daalt de tarief egalisatiereserve tot nihil in 2021.

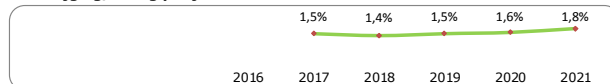
Voor het uitvoeren van de beleidsvisie Natuurlijk Ontwikkelen heeft het bestuur voor de komende jaren € 2 miljoen per jaar geraamd inclusief het besluit dat bij een jaarlijks overschot dit overschot in een bestemmingsreserve wordt opgenomen. Er bestaat per 2016 daardoor een aparte bestemmingreserve Klimaat Actieve Stad.

(bedragen x € 1 miljoen)

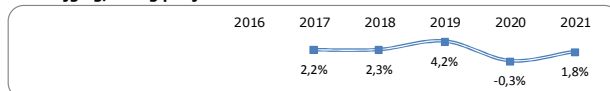
Exploitatie versus Belastingopbrengst

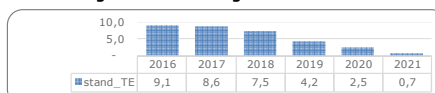
% Stijging/daling per jaar OMZET

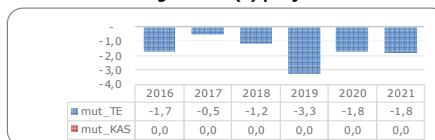
% Stijging/daling per jaar KOSTEN

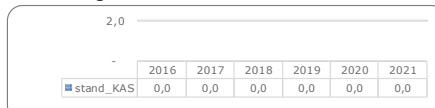
Bestemmingsreserve Tariefegalitatie <eindstand>

Mutatie Bestemmingsreserve(s) per jaar

Bestemmingsreserve Klimaat actieve stad <eindstand>

6.8. Belastingeenheden

Eenheden waarmee gerekend is ter bepaling van de tarieven inclusief de gehanteerde kostentoedeling ter bepaling van de watersysteemheffingstarieven.

Zuiveringsheffing	EENHEDEN	
	2016	2017
Bedrijven VE's	413.205	406.428
Huishoudens VE's	1.068.442	1.071.116

Watersysteemheffing	EENHEDEN		KOSTENTOEDELING PERCENTAGES
	2016	2017	
WOZ waarde totaal	133.980.733.010	136.557.980.669	51,5%
Ingezetenen aantal	439.207	440.017	40,0%
Natuur (hectares)	104.000	104.000	0,4%
Overige ongebouwd (hectares)	102.489	100.800	8,1%

6.9. Belastingtarieven

Zuiveringsheffing		TARIEVEN	
		2016	2017
Bedrijven VE's	VE's	49,93	50,88
Huishoudens VE's	VE's	49,93	50,88

Watersysteemheffing		TARIEVEN	
		2016	2017
Gebouwd	WOZ-waarde	0,0214%	0,0217%
Ingezetenen	Woonruimte	50,60	52,29
Natuur	ha	2,14	2,21
Overig ongebouwd ~ bemalen	ha	50,46	52,84
Overig ongebouwd ~ bemalen ~wegen	ha	84,10	88,07
Overig ongebouwd ~ onbemalen	ha	33,64	35,23
Overig ongebouwd ~ onbemalen ~wegen	ha	67,28	70,46

6.10. Belastingdruk - profielen

Basis van de profielberekening is het belastingboekje van de Unie per 2013. Dit is in onderstaande tabellen weergegeven. In § 6.4 genoemde belastingopbrengsten leiden tot de onderstaande lastendruk per profiel.

(bedragen x € 1)

LASTENDRUK per profiel	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Huishouden (eenpersoons; met huurwoning)	101	103	105	107	107	107
Huishoudens (met huur woning)	200	205	208	210	212	213
Huishoudens (met eigen woning)	243	248	252	255	255	256
Agrarisch bedrijf BEMALEN	2.304	2.405	2.493	2.569	2.580	2.591
Agrarisch bedrijf ONBEMALEN	1.632	1.701	1.761	1.813	1.820	1.827
Natuurterrein	2.137	2.212	2.289	2.354	2.354	2.354
Groothandel	862	877	889	899	894	890
Productiebedrijf voedingsmiddelen	17.553	17.866	18.038	18.212	18.326	18.478

(% stijging per jaar)

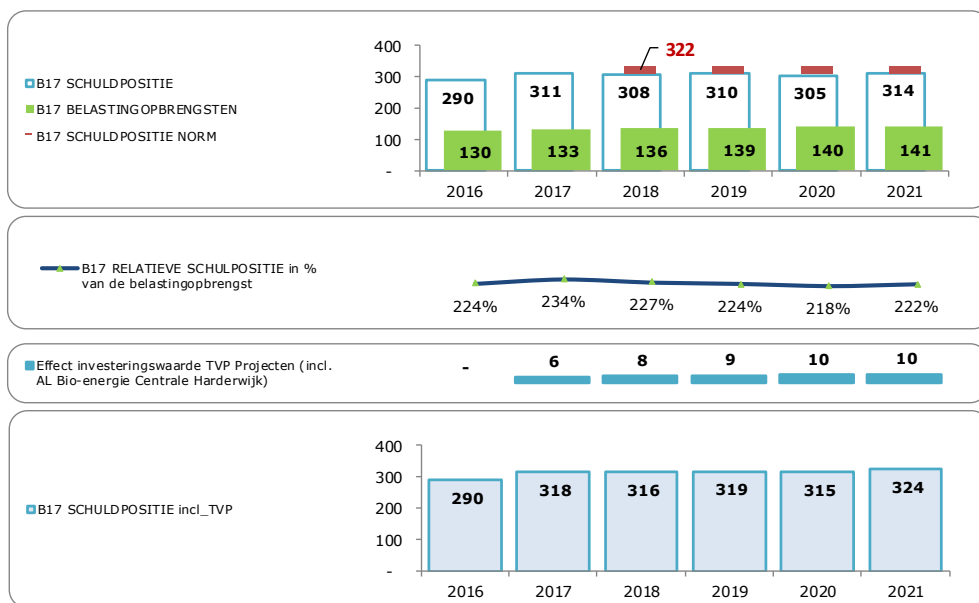
LASTENDRUK per profiel	% Stijging					
	2015 2016	2016 2017	2017 2018	2018 2019	2019 2020	2020 2021
Huishouden (eenpersoons; met huurwoning)	0,8%	2,6%	1,9%	1,6%	0,2%	0,3%
Huishoudens (met huur woning)	-0,4%	2,3%	1,3%	1,3%	0,6%	0,8%
Huishoudens (met eigen woning)	0,3%	2,1%	1,4%	1,2%	0,2%	0,4%
Agrarisch bedrijf BEMALEN	3,8%	4,4%	3,7%	3,1%	0,4%	0,4%
Agrarisch bedrijf ONBEMALEN	3,7%	4,2%	3,5%	2,9%	0,4%	0,4%
Natuurterrein	3,7%	3,5%	3,5%	2,8%	0,0%	0,0%
Groothandel	1,5%	1,7%	1,4%	1,1%	-0,6%	-0,4%
Productiebedrijf voedingsmiddelen	-0,7%	1,8%	1,0%	1,0%	0,6%	0,8%

Alle profielberekeningen vallen binnen de bandbreedte van de in het Bestuursakkoord Water gemaakte afspraken.

6.11. Trend schuldpositie

De norm voor de schuldpositie in 2018, zoals gesteld in het eerste hoofdstuk, wordt met de huidige inzichten en daaruit vloeiende berekeningen gerealiseerd. De onderste grafiek laat de schuldpositie zien inclusief het effect van de toekomstige terugverdienprojecten en de achtergestelde lening t.b.v. Bio-energie Centrale Harderwijk uit § 4.4. Hieruit valt af te lezen dat we dan in 2021 € 2 miljoen boven de norm zitten, namelijk € 324 miljoen.

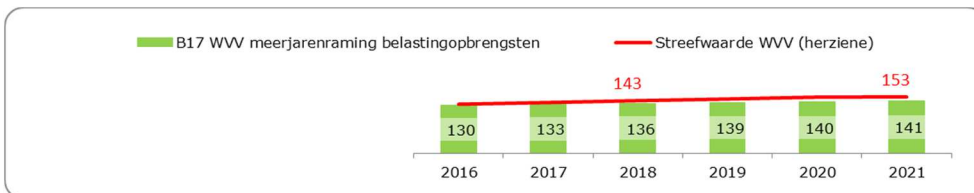
(bedragen x € 1 miljoen)

6.12. Bestuursakkoord water

Vanuit Bestuursakkoord Water is het uitgangspunt dat de belastingopbrengst onder de streeflijn¹⁶ blijft. Uit onderstaande grafiek blijkt dat onze nieuwe ramingen hieraan nog steeds voldoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

¹⁶ Ieder waterschap heeft een eigen lijn, dat van ons waterschap ligt op 1,4% belastinggroei exclusief inflatie, gebaseerd op de meerjarenramingen uit 2010. Om een vergelijking met onze ramingen te maken hanteren wij een lijn inclusief inflatie, gebaseerd op de verwachte inflatie van de komende jaren.

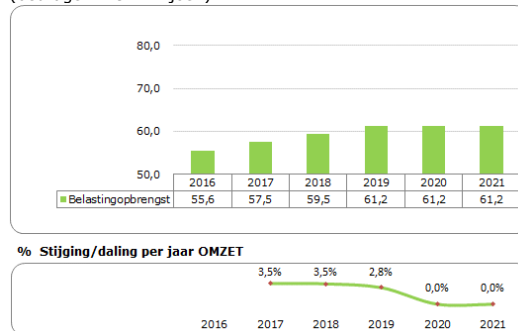
7. Dekkingsmiddelen

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen ter financiering van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

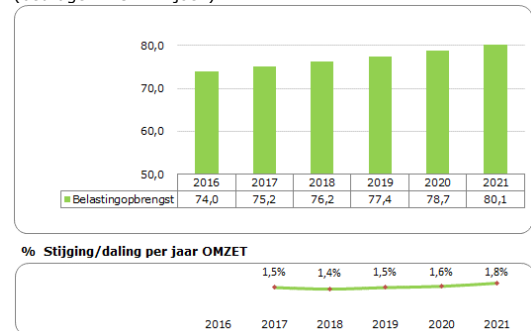
Waterschapsbelasting

De belastingopbrengst is het verschil tussen de kosten en reserve-inzet. De procentuele stijging van de opbrengst per kostendrager wordt hieronder weergegeven.

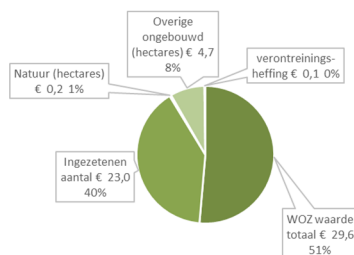
Watersysteembeheer (bedragen x € 1 miljoen)

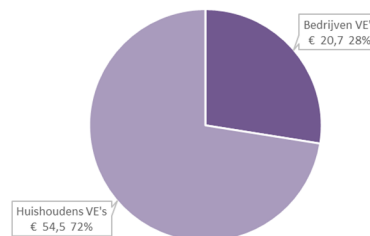
Zuiveringsbeheer (bedragen x € 1 miljoen)

Watersysteembeheer € 57,5 miljoen

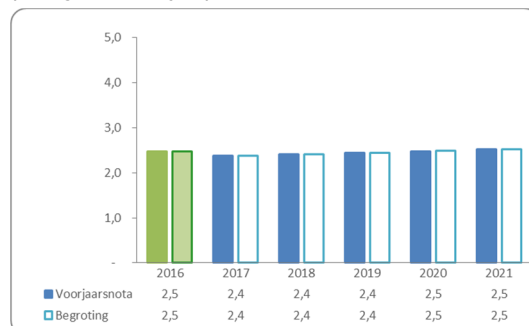

Zuiveringsbeheer € 75,2 miljoen

Kwijtschelding en oninbaar

(bedragen x € 1 miljoen)

2016: groen = originele begroting

2016: groen + rand = begroting na mutaties (BURAP-2016)

De trend voor de komende jaren is aangepast aan de laatste inzichten, waarbij de stijging is gebaseerd op de belastingtariefstijgingen. Oninbaar ligt rond de € 0,25 miljoen van een jaar totaal en kwijtschelding op ruim € 2,2 miljoen.

Titel Beleidsbegroting 2017

Pagina 60 van 70

8. De overige paragrafen

8.1. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en inzicht in de aanwezige weerstandscapaciteit.

Risico analyse - Methode Fine en Kinney

De risico's zijn geïnventariseerd¹⁷ en financieel vertaald op basis van de methode Fine en Kinney. Bij deze risico's is onderscheid gemaakt in:

- Te verzekeren risico's.
Wij zijn verzekerd voor onder andere: brand, dienstauto's, materieel, wettelijke aansprakelijkheid, ongevallen en voor lopende projecten (Construction All Risks).
- Risico's waarvoor voorzieningen zijn gevormd.
Voorzieningen zijn gevormd voor het risico van oninbaar worden van belastingaanslagen alsmede voor pensioenvoorzieningen van bestuur en wachtgeldverplichtingen van bestuur en personeel.
- Risico's die in de reguliere exploitatie worden opgevangen.
In de reguliere exploitatie worden ook risico's opgevangen. Dit gebeurt door risicobewust te werken en beheermaatregelen te treffen. Financiële gevolgen van de kleinere risico's worden binnen de reguliere exploitatie worden opgevangen. Dit betreft de risico's met een mogelijk effect kleiner dan € 0,5 miljoen.
- Risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen

De risico's die niet afgedekt worden door bovenstaande zaken worden afgedekt door het eigen vermogen¹⁸, i.c. de benodigde weerstandscapaciteit. Deze is geraamd op € 2,55 miljoen. Daarbij gaan wij uit van de norm 'uitstekend', met als ratio meer dan 2. Wat resulteert in een beschikbare algemene reserve van € 5,1 miljoen, hieronder weergegeven per taak.

(bedragen x € 1 miljoen)

Weerstandscapaciteit per taak	Benodigd o.b.v. risico's	Norm ratio 'uitstekend'	Beschikbaar bij norm > 2	Algemene reserves
Watersysteembeheer	1,15	>=2	2,30	2,36
Zuiveringsbeheer	1,40	>=2	2,80	5,54
TOTAAL	2,55		5,10	7,90

De werkelijke stand¹⁹ van de algemene reserve is hoger, te weten + € 2,8 miljoen.

¹⁷ In 2016 herzien en wordt in principe om de 2 jaar geactualiseerd.

¹⁸ De beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de waarde van het eigen vermogen, i.c. de algemene reserve en bestemmingsreserves. In 2012 is besloten alleen de algemene reserve tot de beschikbare weerstandscapaciteit te rekenen.

¹⁹ Conform jaarrekening 2015.

8.2. Risicoparagraaf

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en waarvoor nog geen rekening mee is gehouden in het weerstandsvermogen, maar die wel van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap.

8.2.1. Claims van derden

Kabelschade Eemnes

Op 25 januari 2013 is, bij baggerwerkzaamheden in opdracht van het waterschap, een kabel van Stedin geraakt. Het Waterschap heeft de breuk bij de verzekeraar gemeld. In februari 2015 is door Stedin een claim ingediend bij de uitvoerder van de baggerwerkzaamheden. De beoordeling van de geclaimde bedragen ligt voor bij onze verzekeraar. Per brief van 8 juni 2016 heeft Achmea aan Dekra (expertise bureau van Stedin) medegedeeld dat het van mening is dat het waterschap niet aansprakelijk te houden is. Achmea neemt afwachtende houding in.

8.2.2. Overige Risico's

Subsidiëring door derden

In de investeringen wordt in een aantal gevallen rekening gehouden met subsidiëring van derden. De grootste subsidies zijn te verwachten vanuit de realisatie van het Dijkverbeteringsproject en de energiefabrieken. De projecten voor Ruimte voor de Rivier en KRW IJssel die voor het Rijk worden uitgevoerd, worden 100% vergoed, waarbij een deel van het risico is afgekocht. Deze werkwijze gaat ook gelden bij HWBP projecten. Het waterschap loopt financieel risico met betrekking tot het niet ontvangen van de geraamde subsidies, indien niet aan alle subsidievoorwaarden kan worden voldaan.

Grondaankopen

Voor het uitvoeren van projecten is vaak grond nodig. In een aantal gevallen is de aankoop van grond de verantwoordelijkheid van anderen, zoals dienst BBL of de provincies. Indien niet tot overeenstemming wordt gekomen, bestaat het risico dat het werk vertraagt of niet geheel kan worden uitgevoerd. Bovendien bestaat het risico op procedures teneinde deze gronden te verkrijgen.

Verkoop pand Leusden

Na de fusie is het waterschapshuis Leusden overbodig geworden. Het staat op dit moment te koop. Door de economische malaise is verkoop van kantoorgebouwen een groot probleem. In 2014 is de boekwaarde afgewaardeerd naar de marktwaarde van dat moment. Tot eind 2017 is het pand verhuurd aan de gemeente Leusden, zolang het pand niet verkocht is, blijven de vaste lasten doorlopen.

Belastingopbrengsten

De begrote belastingeenheden zijn gebaseerd op informatie van GBLT. Mede afhankelijk van de economische situatie kunnen deze zich anders ontwikkelen. Extra risico vormt hetgeen GBLT in haar voortgangsrapportage 2016 aangeeft. GBLT gaat in (ambtelijke)

samenspraak met de waterschapsdeelnemers, een traject wil starten om te komen tot een betere (en geaccepteerde) wijze van prognosticeren waarbij de aanbevelingen worden meegenomen die Deloitte heeft gedaan naar aanleiding van het onderzoek naar de interne beheersing van GBLT.

Wel geeft GBLT in de voortgangsrapportage 2016 aan dat, ondanks de onzekerheden, door de door Deloitte geconstateerde fouten bij de jaarcijfers, nu al duidelijk is dat de voor 2016 begrote belastingopbrengsten te hoog zijn vastgesteld. Daarmee is er ook onzekerheid omtrent de geraamde eenheden 2017. Dit geldt met name voor de vervuilingseenheden (ve's) voor de zuiveringsheffing. Het effect van 1% afwijking in ve's betekent $\pm$ € 0,7 miljoen hogere of lagere belastingopbrengst.

Endogene risico's Ruimte voor de Rivier

Voor de ruimte voor de rivier projecten zijn risicogelden gereserveerd ter dekking van de endogene risico's. Eventuele overschotten na realisering van de projecten komen ten gunste van het waterschap.

Vennootschapsbelasting

In juni 2016 meldde de belastingdienst dat zij van mening is dat de belastingopbrengsten moeten worden meegerekend in de fiscale opbrengst en meetellen in de beoordeling of sprake is van een onderneming (winstoogmerktoets). De Unie deelt de zienswijze van de belastingdienst niet en heeft inmiddels een (bestuurlijk) traject in gang gezet. Het standpunt van de belastingdienst kan verstreckende administratieve en financiële gevolgen hebben voor het waterschap. Als meer duidelijkheid ontstaat, dan wordt het bestuur daarover nader geïnformeerd via de reguliere BBP cyclus-documenten.

Energiefabrieken

De verwachte voordelen van de energiefabrieken Energie- en Grondstoffenfabriek Apeldoorn. En Omzet.Amersfoort vallen in 2016 wel lager uit dan waarmee in de begroting rekening was gehouden. Het opstarten en inregelen van innovatieve projecten, zoals de energiefabrieken zijn, kost meer tijd en inspanning dan verwacht. Dit inregelen gaat door in 2017 en ook dan blijft dit risico op tegenvallers bestaan.

8.3. Financiering

8.3.1. Rentevisie

De economie van de eurozone is in de eerste helft van 2016 met een redelijk tempo gegroeid. Toch gaat de rente voorlopig niet omhoog. De Europese Centrale Bank (ECB) maakt zich zorgen over negatieve gevolgen van de Brexit op de Europese economie. Daarnaast vindt de ECB de inflatie ook nog steeds te laag. De verwachting is dan ook dat het monetair beleid van de ECB nog aanzienlijke tijd zeer ruim blijft. Deskundigen verwachten komend jaar geen spectaculaire rentestijgingen of -dalingen.

In de begroting 2017 is gerekend met een rente van 1,5% voor nieuw aan te trekken langlopende leningen en voor kortlopende leningen is 0,1% gehanteerd. De rente bij de Nederlandse Waterschapsbank is per heden:

	sep-16	okt-15
Debet op rekening courant	0,10%	0,10%
Geldlening lineair 5 jaar	-0,13%	0,40%
Geldlening lineair 10 jaar	0,33%	0,89%
Geldlening lineair 20 jaar	0,95%	1,51%

8.3.2. Liquiditeitsprognose

De liquiditeitsprognose geeft het tekort weer van financieringsmiddelen als geen leningen worden aangetrokken. Bij de berekening is uitgegaan van de begrote inkomsten en uitgaven, de investeringen in 2017 en de aflossing op geldleningen. Dit geeft een vermogensbehoefte in 2017 van ± € 80 miljoen. In 2017 wordt de kasgeldlimiet (rood staan op de rekening courant, € 30 miljoen) zoveel mogelijk benut. Het resterende financieringstekort van ± € 50 miljoen wordt met langlopende leningen gedekt. Door in delen te lenen wordt de renteontwikkeling gevolgd en wordt niet meer geleend dan nodig is. De treasury commissie hanteert de uitgangspunten uit het afwegingskader voor het bepalen van de looptijd van de aan te trekken leningen. Daarnaast wordt ingespeeld, indien nodig, op verwachte sterke rentestijgingen door het afsluiten van geldleningen met uitgestelde storting. De komende jaren heeft het waterschap een tekort aan liquide middelen. Eventueel (tijdelijke) overschotten worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

8.3.3. Bestaande leningenportefeuille

Onderstaande tabel geeft inzicht in de stand en rentegevoeligheid van de langlopende leningen per september 2016. Vervroegde aflossing is niet mogelijk. Op basis van de huidige prognoses wordt voor eind 2016 nog ± € 12 miljoen geleend.

(bedragen x € 1 miljoen)

	in portefeuille		af te sluiten	totaal
	okt-16	2016		eind
Stand per 1 januari 2017	247,8	12,4		260,2
Reguliere aflossingen	24,2	0,6		24,8
Stand per 31 december 2017	223,6	11,8		235,4
Gemiddelde Rente				2,7%

Aan medewerkers zijn hypothecaire leningen en autoleningen verstrekt voor € 2,7 miljoen (per 1 januari 2017). Het waterschap verstrekt in 2017 aan Bio Energiecentrale Harderwijk B.V. een achtergestelde lening van maximaal € 3,2 miljoen.

8.3.4. Schuldpositie

De verwachte schuldpositie (inclusief terugverdienprojecten) per 31 december 2016 bedraagt € 290 miljoen (langlopende en kortlopende schulden). Op basis van de voorgaande paragrafen bedraagt de schuldpositie eind 2017 € 318 miljoen. Zie voor verdere detaillering § 6.1.

(bedragen x € 1 miljoen)

8.3.5. Renterisiconorm

Het renterisicobeheer omvat het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van het vreemd vermogen hoger zijn dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau en of het in meerjarenraming en begroting geraamde niveau. Deze renterisico's op de vaste schuld worden volgens de wet FIDO ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het komende begrotingsjaar.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2017	2018	2019	2020	2021
Reguliere aflossingen bestaande leningen	24,2	23,0	23,0	21,8	19,1
Reguliere aflossingen nieuwe leningen	0,6	3,3	4,5	5,4	6,6
Renterisico	24,8	26,3	27,5	27,2	25,6
Berekening renterisiconorm					
Begrotingstotaal	134,0	137,7	142,3	140,6	141,8
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	40,2	41,3	42,7	42,2	42,5
Ruimte onder renterisiconorm	15,4	15,0	15,2	15,0	16,9
Overschrijding renterisiconorm					

8.3.6. Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. Door de kasgeldlimiet wordt het renterisico op de korte financiering beperkt. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet overschrijden. Als het waterschap drie kwartalen achtereen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan moet de provincie op de hoogte worden gesteld. Uit onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet de eerste twee kwartalen van 2017 wordt overschreden, omdat volgens de prognose niet eerder dan in mei een langlopende lening wordt afgesloten. Reden daarvoor is het creëren van spreiding in de vervalkalender.

(bedragen x € 1 miljoen)

	Kwartalen 2017			
	I	II	III	IV
Gemiddelde vlottende schuld	36,1	34,3	20,1	12,3
Gemiddelde vlottende middelen				
Netto vlottende schuld/middelen	36,1	34,3	20,1	12,3
Berekening Kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	134			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	30,8			
Ruimte onder kasgeldlimiet	-	-	10,8	18,5
Overschrijding kasgeldlimiet	5,2	3,5	-	-

8.4. EMU saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Als gevolg van de financiële crisis zijn nieuwe, aangescherpte Europese afspraken gemaakt over de beheersing van de EMU-saldi. In Nederland zijn deze afspraken vastgelegd in de wet HOF. In september 2015 is in bestuurlijk overleg o.a. het volgende afgesproken:

- het kabinet heeft bevestigd dat de decentrale overheden hun geplande investeringen gewoon kunnen uitvoeren. Het Rijk zal in elk geval tot en met 2017 geen maatregelen, sancties e.d. treffen indien dit leidt tot overschrijding van de ruimte;

In het bestuurlijk overleg is geen inhoudelijke uitspraak gedaan over de ruimte in 2017. Daarom is geen referentiewaarde opgenomen in onderstaande tabel. De verwachting is echter dat de ruimte daalt, mede gegeven de opstelling van het kabinet en de Europese afspraken waaraan ons land moet voldoen.

Op basis van de begroting bedraagt het EMU-saldo de komende jaren:

(bedragen x € 1 miljoen)

		2017	2018	2019	2020	2021
Exploitatiesaldo		1,7-	2,1-	3,8-	0,8-	0,6-
EMU-exploitatiesaldo		1,7-	2,1-	3,8-	0,8-	0,6-
bruto-investeringsuitgaven*	-	34,6	39,0	24,1	39,3	33,4
subsidies*	+	11,8	9,0	1,7	21,4	5,6
desinvestering materiële en immateriële vaste activa	+					
afschrijvingen	+	26,9	28,0	28,8	29,3	26,9
Invloed investeringen		4,2	2,0-	6,4	11,3	0,9-
toevoegingen aan voorzieningen ten laste van exploitatie	+	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van exploitatie	-					
betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
externe vermeerderingen van voorzieningen	+					
Invloed voorzieningen		0,5-	0,5-	0,5-	0,5-	0,5-
boekwinst	-	-	-	-	-	-
boekverlies	+	-	-	-	-	-
Deelnemingen en aandelen		-	-	-	-	-
EMU SALDO		2,0	4,6-	2,1	10,0	2,0-

* exclusief projecten in het kader van HWBP, Ruimte voor de Rivier en werken voor derden

8.5. Verbonden partijen

Met verbonden partijen worden rechtspersonen bedoeld waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

- Onder bestuurlijk belang wordt verstaan, een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht;
- Met financieel belang wordt bedoeld dat het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op het waterschap.

Deze paragraaf is om twee redenen van belang voor het algemeen bestuur. In de eerste plaats voeren de verbonden partijen vaak beleid uit dat het waterschap in principe ook zelf kan doen. Het waterschap blijft eindverantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. Er blijft dus voor het algemeen bestuur een kader stellende en controlerende taak over bij die programma's. De eigen inbreng in dergelijke verbanden is dan soms erg moeilijk te realiseren. Op de tweede plaats zijn er kosten gemoeid met de deelname en zijn er financiële risico's die het waterschap met de deelname kan lopen.

Unie van Waterschappen (bijdrage 2017: € 0,46 miljoen)

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het Parlement, de Rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van de waterschappen zitting.

STOWA (bijdrage 2017: € 0,50 miljoen)

In de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) nemen alle regionale waterbeheerders in Nederland deel. Dit zijn waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat. De STOWA doet onderzoek op het gebied van afvalwatersystemen, waterketen, watersystemen en waterwegen. De leden van het bestuur van de STOWA worden benoemd uit de in de stichting deelnemende organisaties.

Het Waterschapshuis (bijdrage 2017: € 0,74 miljoen)

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de 'natte' sector.

De Nederlandse Waterschapsbank (bijdrage 2017: € - miljoen)

Waterschap Vallei en Veluwe beschikt over 631 aandelen A en 88 aandelen B in de Nederlandse Waterschapsbank met een nominale waarde van € 100.387.

Voor 2017 wordt geen dividend verwacht vanwege aanscherping van de richtlijnen voor financiële instellingen (Basel III) met betrekking tot het Eigen Vermogen.

Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT) (bijdrage 2017: € 4,40 miljoen)

Het Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn verzorgt het heffen en innen van belastingen voor de waterschappen: Vallei en Veluwe, Zuiderzeeland, Drents-Overijsselse Delta, Rijn en IJssel en Vechtstromen en de gemeenten: Bunschoten, Dalfsen, Dronten, Leusden, Nijkerk en Zwolle. Het bestuur van GBLT wordt gevormd door bestuurders van de deelnemende waterschappen en gemeenten.

Muskusrattenbeheer (bijdrage 2017: € 1,30 miljoen)

Waterschap Rivierenland voert vanaf 1 januari 2012 het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Hollandse Delta en Rivierenland. De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.

Aqualysis (bijdrage 2017: € 1,10 miljoen)

Het laboratorium Aqualysis zorgt ervoor dat alle genomen monsters ten behoeve van het meten van de waterkwaliteit worden geanalyseerd.

Gebiedscoöperatie O-gen (bijdrage 2017: € 0,02 miljoen)

De gebiedscoöperatie heeft de taken en verantwoordelijkheden over genomen van de huidige organisatiestructuur van het projectbureau Vallei en Heuvelrug.

Bio Energiecentrale Harderwijk BV

De Bio Energiecentrale Harderwijk gebruikt bestaande warmtestromen van de rwzi Harderwijk voor de (nieuwe) vergisting van mest(overschot), eigen maaisel en externe (afval)stromen. Met die vergisting produceert en verkoopt de vennootschap digestaat (bodemverbeteraar) en gas. Hiermee levert de energiecentrale een energiebijdrage van 30% aan onze energieneutraliteit.

Op 28 september 2016 heeft het algemeen bestuur besloten om voor 50% aandeelhouder te worden in de vennootschap. Het waterschap beschikt over 10 aandelen met een nominale waarde van € 10.000. Tevens verstrekken beide aandeelhouders elk een achtergestelde lening van maximaal € 3,2 miljoen. Voor aanvullende investeringen tijdens de exploitatieperiode van de BV verstrekken beide aandeelhouders een extra achtergestelde lening tot een maximum van € 1,3 miljoen (ter beoordeling van de directie van de BV).

Overige samenwerkingsverbanden

Daarnaast heeft het waterschap diverse samenwerkingsverbanden op het gebied van bijvoorbeeld waterketen en ICT. Omdat hiervoor geen aparte entiteiten zijn opgericht, vallen deze niet onder de verbonden partijen.

8.6. Kostentoerekening

De kosten en baten worden toegerekend aan de beleidsproducten op basis van objectieve, bedrijfseconomische criteria. Wij hanteren hierbij in hoofdlijnen de landelijke BBP systematiek, waarbij de verdeling naar de twee taken is gebaseerd op de nieuwe financieringsstructuur zoals uitgebracht door de Unie van Waterschappen. Deze hoofdlijnen zijn:

- De kosten en baten die direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend worden op dit afdelingsproduct verantwoord;
- De kosten en baten die niet direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend worden eerst verantwoord op (hulp)kostenplaatsen en op basis van bedrijfseconomische criteria verdeeld;
- De door de medewerkers bestede uren worden aan de afdelingsproducten toegerekend op basis van de door die medewerkers geschreven uren;
- De uurtarieven zijn gebaseerd op de personeelslasten en overheadkosten (toegerekende huisvesting en facilitaire zaken, communicatie, informatisering en automatisering, organisatie en personeel, juridische zaken) en zijn bepaald door het totaal van de afdelingskosten te relateren aan de begrote productieve uren van de afdeling;
- De kosten en baten van bedrijfsvoering worden aan de verschillende producten en of afdelingen toegerekend op basis van verdeelsleutels die gebaseerd zijn op bedrijfseconomische criteria (bijvoorbeeld huisvestingskosten op basis van m² per afdeling, informatisering en automatisering op basis van fte's per afdeling, laboratoriumkosten op basis van ILOW punten, de financiële taak op basis van directe kosten);
- De netto kosten worden per beleidsproduct getotaliseerd en verdeeld over de taken van het waterschap.

9. Besluit ter vaststelling en goedkeuring

Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe, gezien het voorstel van het college van dijkgraaf en heemraden van 14 oktober 2016,

- overwegende dat de begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2021, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 7 november 2016 gedurende 14 dagen ter inzage heeft gelegen;
- overwegende dat in de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de netto kosten per programma en de dekkingsmiddelen alsmede de overschrijding daarvan;
- overwegende dat in de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de uitgaven en inkomsten van de investeringen, het in de plaats stellen van projecten alsmede de overschrijding daarvan voor zover deze niet via een afzonderlijk voorstel aan het algemeen bestuur dienen te worden geautoriseerd. Dit zijn bruto investeringen > € 2 miljoen;
- overwegende dat in 2018 geldleningen nodig zijn en dat hierop, als de renteontwikkeling daartoe aanleiding geeft, kan worden ingespeeld door zogenaamde uitgestelde leningen te sluiten;
- overwegende dat vanaf 2017 (t/m 2021) jaarlijks gemiddeld € 0,8 miljoen vanuit het programma watersysteem nodig is voor maatregelen Waterpotentie Landelijk en Stedelijk gebied;
- gelet op de artikelen 83 en 100 van de Waterschapswet,

besluit op 23 november 2016 om:

- de begroting 2017 en meerjarenraming 2017-2021 vast te stellen;
- een bestemmingsreserve voor maatregelen Waterpotentie Landelijk en Stedelijk gebied in te stellen en hieraan jaarlijks het niet uitgegeven deel ten opzichte van de raming toe te voegen voor toekomstige uitgaven;
- het begrote resultaat 2017 per kostendrager toe te voegen of te onttrekken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie;
- het overzicht van bruto investeringen in 2017 > € 2 miljoen vast te stellen.
- Het college van dijkgraaf en heemraden de bevoegdheid te verlenen leningen aan te trekken tot maximaal het bedrag van de vermogensbehoefte zoals opgenomen in § 8.3 en voor 2018 uitgestelde geldleningen te sluiten tot 50% van de vermogensbehoefte in 2017;
- het subsidieplafond 2017 vast te stellen op € 0,1 miljoen.

Aldus vastgesteld in:

de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 23 november 2016.

drs. ing. K.A. Blokland,
waarnemend secretaris

drs. T. Klip-Martin,
dijkgraaf